DZIENNIK URZĘDOWY

KURATORJUM OKRĘGU SZKOLNEGO ŁUCKIEGO

TREŚĆ

SIERPIEŃ — 1933

Nr. 7 (102)

Rok X

CZĘŚĆ URZĘDOWA.

59.

O organizacji obwodowych władz szkolnych.

Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 4 lipca 1933 r.

Na podstawie art. 44 ust. 6 Konstytucji i art. 1 lit. b) ustawy z dnia 17 marca 1932 r. o upoważnieniu Prezydenta Rzeczypospolitej do wydawania rozporządzeń z mocą ustawy (Dz. U. R. P. Nr. 22, poz. 165) postanawiam co następuje:

Art. 1. Dla celów administracji w zakresie wychowania przedszkolnego i szkolnictwa powszechnego oraz w zakresie opieki nad oświatą pozaszkolną dzieli się okręgi szkolne na obwody szkolne.

Art. 2. Obwód szkolny obejmuje jeden lub więcej powiatów administracji ogólnej.

Podziału okręgów szkolnych na obwody szkolne oraz oznaczenia siedziby inspektora szkolnego dokonywa Minister Wyznań Rel. i Ośw. Publ. drogą rozporządzeń.

Art. 3. Na czele obwodu szkolnego stoi inspektor szkolny, który reprezentuje powierzony mu dział oświaty.

Inspektor szkolny podlega bezpośrednio kuratorowi okręgu szkolnego. Inspektor Szkolny jest w obwodzie szkolnym władzą szkolną pierwszej instancji w zakresie organizacji, kierownictwa i nadzoru pedagogicznego i administracyjnego nad publicznem szkolnictwem powszechnem i wychowaniem przedszkolnem.

Inspektor szkolny pełni nadto nadzór nad prywatnemi szkołami powszechnemi i nad prywatnemi zakładami wychowania przedszkolnego w zakresie, zleconym mu przez Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego; sprawuje on również opiekę nad oświatą pozaszkolną.

Art. 4. Organem inspektora szkolnego dla realizowania zadań i załatwiania spraw, należących do jego zakresu działania, jest inspektorat szkolny. W skład inspektoratu wchodzą w odpowiedniej liczbie pracownicy pedagogiczni i administracyjni.

Art. 5. Organizację wewnętrzną inspektoratów szkolnych i tryb ich urzędowania, zakres działania i kompetencje inspektora szkolnego ustala rozporządzenie Ministra Wyznań Rel. i Ośw. Publ.

Art. 6. Wykonanie rozporządzenia niniejszego porucza się Ministrowi Wyznań Rel. i Ośw. Publ.

Art. 7. Rozporządzenie niniejsze wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

Równocześnie tracą moc wszelkie przepisy w przedmiotach, uregulowanych rozporządzeniem niniejszem.

Prezydent Rzeczypospolitej: *I. Mościcki;* Prezes Rady Ministrów i Minister Wyznań Rel. i Ośw. Publ. (—) *J. Jędrzejewicz;* Minister Spraw Wewnętrznych: *Bronisław Pieracki;* Minister Spraw Zagranicznych: *Beck;* Kierownik Ministerstwa Spraw Wojskowych: *Fabrycy;* Minister Skarbu: *Wł. Zawadzki;* Minister Sprawiedliwości: *Czesław Michałowski;* Minister Rolnictwa i Reform Rolnych: *Nakoniecznikow-Klukowski;* Minister Przemysłu i Handlu: *Zarzycki;* Minister Komunikacji: *M. Butkiewicz;* Minister Opieki Społecznej: *Hubicki;* Minister Poczt i Telegrafów: *Kaliński.*

60.

W sprawie uchylenia przepisów o zwrocie opłat szkolnych.

Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 4 lipca 1933 r.

Na podstawie art. 44 ust. 6 Konstytucji i ustawy z dnia 25 marca 1933 r. o upoważnieniu Prezydenta Rzeczyspopolitej do wydawania rozporządzeń z mocą ustawy (Dz. U. R. P. Nr. 29, poz. 249) postanawiam co następuje:

Art. 1. Uchyla się moc obowiązującą ustępu trzeciego art. 10 ustawy z dnia 9 października 1923 r. o uposażeniu funkcjonarjuszów państwowych i wojska (Dz. U. R. P. Nr. 116, poz. 924), mającego zastosowanie w myśl art. 6 ustawy z dnia 5. grudnia 1923. (Dz. U. R. P. Nr. 134, poz. 1107) także do sędziów i prokuratorów, a dotyczącego zwrotu opłat szkolnych za dzieci w szkołach średnich.

Art. 2. Wykonanie rozporządzenia niniejszego porucza

się Prezesowi Rady Ministrów, Ministrowi Skarbu oraz właściwym ministrom.

Art. 3. Rozporządzenie niniejsze wchodzi w życie z dniem 15 sierpnia 1933 r.

Prezydent Rzeczypospolitej: *I. Mościcki;* Prezes Rady Ministrów i Minister Wyznań Rel. i Ośw. Publ. (—) *J. Jędrzejewicz;* Minister Spraw Wewnętrznych: *Bronisław Pieracki;* Minister Spraw Zagranicznych: *Beck;* Kierownik Ministerstwa Spraw Wojskowych: *Fabrycy;* Minister Skarbu: *Wł. Zawadzki;* Minister Sprawiedliwości: *Czesław Michałowski;* Minister Rolnictwa i Reform Rolnych: *Nakoniecznikow-Klukowski;* Minister Przemysłu i Handlu: *Zarzycki;* Minister Komunikacji: *M. Butkiewicz;* Minister Opieki Społecznej: *Hubicki;* Minister Poczt i Telegrafów: *Kaliński.*

61.

Ministerstwo Skarbu L. D. V. 27277/5/33. Odpis.

Warszawa, dnia 1. lipca 1933 r.

Opłaty stemplowe od podań.

Do Kancelarji Cywilnej Prezydenta Rzeczypospolitej, do Kancelarji Sejmu i Senatu, do Najwyższej Izby Kontroli, do Prezydjum Rady Ministrów i do wszystkich Ministerstw.

Doszło do wiadomości Ministerstwa Skarbu, że w ostatnim czasie niektóre urzędy państwowe — w związku z wejściem w życie rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 25. czerwca 1932 r. o postępowaniu egzekucyjnem władz skarbowych (Dz. U. R. P. Nr. 62, poz. 580) — stosują w zakresie opłat stemplowych od podań pewną procedurę, która nietylko jest niezgodna z obowiązującem prawem, ale nadto powoduje zgoła zbyteczne zwiększenie pracy. Procedura ta jest następująca:

Urząd państwowy, załatwiwszy podanie mimo nieuiszczenia opłaty stemplowej i wezwawszy jednocześnie petenta, by uiścił opłatę stemplową w ciągu dwóch tygodni (str. 152 ustęp przedostatni ustawy z dnia 1. 7. 1926 r. o opłatach stemplowych Dz. U. R. P. z 1932 r. Nr. 41, poz. 413 i § 180 rozporządzenia wykonawczego z dnia 10. X. 1932 r. Dz. U. R. P. Nr. 99, poz. 842), następnie, po bezskutecznym upływie wyznaczonego terminu dwutygodniowego, wystosowuje do urzędu skarbowego, w którego okręgu mieszka petent, wniosek o zarządzenie przymusowego ściągnięcia opłaty. Do pisma, zawierającego ten wniosek, jest załączony odpis wezwania, które otrzymał petent (wzór 12 do powołanego § 180); w temże piśmie zaznacza urząd, że „załączone wezwanie dojrzało do

egzekucji". Takie ujęcie miało ten skutek, że urzędy skarbowe żądały zastosowania procedury, przewidzianej w §§ 13 i 14 — powołanego rozporządzenia, a mianowicie sporządzenia tytułu wykonawczego.

Powyższa procedura jest sprzeczna z postanowieniami, zawartemi w ustępie ostatnim powołanego § 180 rozporządzenia wykonawczego. W myśl tych postanowień urząd, do którego wniesiono podanie, ma, w razie bezskutecznego upływu terminu dwutygodniowego, jedynie zaopatrzyć drugi egzemplarz wezwania w adnotację: „Opłaty do dnia . . . . . . nie uiszczono" oraz w podpis i pieczęć urzędu i następnie przesłać ten egzemplarz wezwania, *bez dalszego pisma*, właściwemu urzędowi skarbowemu. „Wierzycielem" w rozumieniu powołanego rozporządzenia Rady Ministrów (§ 5 tego rozporządzenia) nie jest w przypadkach, o których mowa, ten urząd, do którego wniesiono podanie, ale urząd skarbowy, który w myśl §-u 180 powołanego rozporządzenia wykonawczego został zawiadomiony o nieuiszczeniu opłaty i który na skutek tego zawiadomienia zapisuje daną należność do swej księgi bierczej.

Ministerstwo Skarbu uprasza Władze Centralne o zawiadomienie podwładnych organów o treści niniejszego pisma okólnego.

(—) *P. Michalski*
Zastępca Dyrektora Departamentu

62.

W sprawie wydobywania dokumentów z Z. S. R. R.

Okólnik Min. W. R. i O. P. z dnia 13. V. 1933. Nr. BP.-5932/33.

Ministerstwo Spraw Zagranicznych pismem z dnia 27 kwietnia 1933 r. Nr. E. III. 695 b/Ros. zasad/1/33 podało do wiadomości następujący obecnie obowiązujący tryb postępowania przy wydobywaniu dokumentów z Z. S. R. R.:

1) Podania o wydobycie dokumentu dla celów prywatnych winny być przesyłane listem poleconym *bezpośrednio* do *właściwego Konsulatu* R. P. w Z. S. R. R.

2) Tytułem zaliczki na koszty wydobycia dokumentu petent winien oddzielnym listem *wartościowym* przesłać do tegoż Konsulatu na wydobycie:

a) dokumentu stanu cywilnego lub wykazu stanu służby dol. 3.—, w efektywnej walucie U. S. A.

b) świadectwa szkolnego lub uniwersyteckiego oraz dokumentu o charakterze majątkowym dol. 7.—, w efektywnej walucie U. S. A.

W razie, gdy kwota nadesłana zaliczkowo nie wystarczy

na pokrycie powstałych kosztów (opłat należnych władzom sowieckim, oraz opłat konsularnych). Konsulaty prześlą wydobyty dokument właściwej polskiej władzy administracyjnej I instancji celem doręczenia go petentowi za pobraniem reszty opłaty.

W razie niemożności wydobycia dokumentu, opłata zostanie petentowi zwrócona przez Konsulat po potrąceniu opłat konsularnych.

W wypadkach ubóstwa należy do podania dołączyć zaświadczenie właściwej władzy administracyjnej o stanie majątkowym petenta.

3) Podania o wydobycie dokumentu potrzebnego urzędnikowi państwowemu lub samorządowemu dla celów służbowych winny być kierowane również bezpośrednio do właściwego Konsulatu, przyczem powinny być zaopatrzone w adnotację władzy przełożonej danego urzędnika, stwierdzającej, że żądany dokument rzeczywiście potrzebny jest w celach służbowych. Podania te są załatwiane bezpłatnie.

4) Wnioski władz i urzędów państwowych i samorządowych, o dostarczeniu dokumentu z Z. S. R. R. dla celów urzędowych, nie podlegające żadnym opłatom, winny być również kierowane bezpośrednio do właściwego Konsulatu R. P. z pominięciem Ministerstwa Spraw Zagranicznych.

5) Wszelką korespondencję dotyczącą wniosków o wydobycie dokumentów prowadzą Konsulaty R. P. bezpośrednio ze stronami z pominięciem Ministerstwa Spraw Zagranicznych.

O powyższem należy powiadomić władze i urzędy podległe oraz podległych pracowników.

Spis konsulatów z wymienieniem właściwości terytorjalnej w załączeniu.

Szef Biura Personalnego: *Jan T. Lipka.*

63.

Spis konsulatów R. P. na terenie Z. S. R. R.

M o s k w a. — Wydział Konsularny Poselstwa R. P., ul. 3-cia Mieszczańska 32/34, Okręg Wydziału Konsularnego obejmuje terytorjum Z. S. R. R. z wyjątkiem gubernij czerepowieckiej, leningradzkiej, murmańskiej, nowgorodskiej, pskowskiej oraz terytorjów U. S. R. R. i B. S. R. R.

Do Wydziału Konsularnego należy kierować wszelkie podania dotyczące wydobycia wykazów stanu służby wojskowej oraz dokumentów szpitalnych z czasów służby w b. wojsku rosyjskiem.

C h a r k ó w. — Konsulat Generalny, ul. Rakowskiego 15.

Okręg Konsulatu Generalnego obejmuje terytorjum U. S. R. R. z wyjątkiem okręgu Konsulatu w Kijowie.

Kijów. — ul. Liebknechta 1. Okręg białocerkiewski, berdyczowski, chersoński, czerkaski, czernihowski, humański, kamieniecki, kijowski, konotopski, korosteński, nikołajewski, mohylowski, nieżyński, nowgorodsiewierski, odeski, płoskirowski, pierwomajski, priłucki, szepietowiecki, tulczyński, winnicki, wołyński, zinowjewski oraz terytorjum autonomicznej Mołdawskiej Republik Rad.

Leningrad. — Konsulat ul. Nabiereżnaja Krasnowo Płota 14. Okręg — gub. czerepowiecka, murmańska, leningradzka, nowgorodzka i pskowska.

Mińsk. — Konsulat Generalny, ul. Sowieckaja 84. Okręg obejmuje terytorjum B. S. R. R. pow. homelski i rzeczycki.

Tyflis. — Konsulat Generalny, ul. Korganowska 24. Okręg obejmuje terytorjum Zakaukaskiej Republik Rad.

64.

O zaliczkach na uposażenie.

Okólnik Ministerstwa W. R. i O. P. z dnia 22. VII. 1933 Nr. BP.-10861/33.
Prezes Rady Ministrów Nr. 42-2/10. Odpis

Warszawa, dnia 21. lipca 1933 r.

OKÓLNIK Nr. 35.

Do Kancelarji Cywilnej Pana Prezydenta Rzeczypospolitej, Biura Sejmu, Biura Senatu, wszystkich Ministerstw oraz Najwyższej Izby Kontroli w Warszawie.

Na zasadzie art. 15 ustawy z dnia 9 października 1923 r. o uposażeniu funkcjonarjuszów państwowych i wojska (Dz. U. R. P. Nr. 116, poz. 924) w brzmieniu ustalonem w rozporządzeniu Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 22. marca 1928 r. (Dz. U. R. P. Nr. 38, poz. 370), oraz na zasadzie art. 6 § 1 ustawy z dnia 5 grudnia 1923 r. o uposażeniu sędziów w sądownictwie powszechnem i administracyjnem, oraz prokuratorów (Dz. U. R. P. Nr. 134, poz. 1107) zarządzam w porozumieniu z Panem Ministrem Skarbu, co następuje:

I. bezprocentowe zaliczki na uposażenie mogą być udzielane zgodnie z wyżej powołanemi przepisami funkcjonarjuszom państwowym, wyszczególnionym w art. 1 ustawy uposażeniowej z dnia 9 października 1923 r. sędziom i prokuratorom, oficerom zawodowym i tym oficerom rezerwy, zatrzymanym w czynnej służbie, którzy zostali zakwalifikowani na oficerów zawodowych, oraz szeregowym zawodowym.

Z pośród wyżej wymienionych wyłącza się od prawa do zaliczki te osoby, które: a) pozostają w stanie nieczynnym wzgl. w stanie rozporządzalności, b) są zawieszone w pełnieniu służby, c) pozostają na urlopie bezpłatnym, oraz d) którym wypowiedziano stosunek służbowy.

W drodze wyjątku od postanowień, zawartych w pkt. c) ustępu poprzedniego, mogą być udzielane bezprocentowe zaliczki na uposażenia osobom, pozostającym na bezpłatnym urlopie, udzielonym dla uzupełnienia studjów. W tym wypadku potrącenie rat udzielonej zaliczki z uposażenia rozpoczyna się od 1-go dnia miesiąca następującego po ukończeniu urlopu.

II. Zaliczki mogą być udzielane: a) na cele konsumpcyjne, jak np.: na kupno ubrania, obuwia, opału na zimę, b) na wydatki niezwiązane z potrzebami życia codziennego, jak np. na pokrycie wydatków spowodowanych chorobą proszącego, chorobą lub śmiercią członków jego rodziny w rozumieniu prawa cywilnego, na spłatę długów, powstałych bez winy proszącego, na kupno niezbędnych ruchomości, na koszty odbycia podróży naukowych, ogłoszenia pracy naukowej, c) na koszty budowy własnego mieszkania.

Prawo do otrzymania zaliczki na koszty budowy własnego mieszkania przysługuje osobom, wymienionym w p. 1., jeżeli 1) nie mają odpowiedniego do swego stanu rodzinnego mieszkania, wynajętego bezpośrednio od właściciela w domu, podlegającym ochronie lokatorów i 2) jeżeli same lub do spółki z małżonkiem, rodzicami lub rodzeństwem, o ile z osobami temi prowadzą wspólne gospodarstwo domowe, rozpoczęły już budowę mieszkania na własność, albo też są członkami spółdzielni mieszkaniowej, która buduje dla nich mieszkania w domu spółdzielczym. Z pośród wymienionych osób należy uwzględniać przedewszystkiem osoby, znajdujące się w wyjątkowo niekorzystnem położeniu mieszkaniowem (np. osoby mieszkające poza granicami miejscowości, w której pełnią służbę i t. p.). Na budowę jednego i tego samego mieszkania może być udzielona zaliczka tylko raz jeden.

III. Osoba, ubiegająca się o zaliczkę, winna szczegółowo uzasadnić jej potrzebę i wysokość. Sprawa przyznania zaliczki i jej wysokości zależna jest od uznania władzy, uprawnionej do udzielania zaliczek.

Udzielenie nowej zaliczki przed spłatą poprzedniej, jest dopuszczalne jedynie pod warunkiem równoczesnego potrącenia reszty rat poprzedniej zaliczki.

IV. Zaliczki na uposażenie przyznaje się w złotych również i dla personelu przebywającego zagranicą. Wysokość zaliczek nie może przekraczać: a) na cele konsumpcyjne — 2-miesięcz-

nego uposażenia, b) na wydatki nie związane z potrzebami życia codziennego — 3 miesięcznego uposażenia, c) na budowę własnego mieszkania — 6-miesięcznego uposażenia.

Zaliczka w wysokości przekraczającej 3-miesięczne uposażenie może być udzielona prowizorycznym funkcjonarjuszom państwowym jak również etatowym, którzy jeszcze nie nabyli praw emerytalnych tylko wtedy, jeżeli zostanie zabezpieczona albo hipotecznie, albo przez zobowiązanie dwu wypłacalnych ręczycieli.

Za podstawę obliczenia zaliczki przyjmuje się uposażenie, przysługujące na zasadzie art. 3, 4. 37 ust. 1, 47 ust. 1, 48 ust. 2, 49 ust. 2, 54 ust. 1, 62 ust. 1 i 118 ustawy z dnia 9. października 1923 r. o uposażeniu funkcjonarjuszów państwowych i wojska (Dz. U. R. P. Nr. 116, poz. 924), oraz art. 4, 5, 8 i 25 ustawy z dnia 5 grudnia 1923 r. o uposażeniu sędziów i prokuratorów (Dz. U. R. P. Nr. 134, poz. 1107) przy uwzględnieniu postanowień rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 21. maja 1932 r. o zmianie wysokości uposażeń (Dz. U. R. P. Nr. 43, poz. 419). Ponadto uwzględnia się się przy obliczaniu zaliczki dodatek mieszkaniowy.

V. Zwrot zaliczki, udzielonej do wysokości 1-miesięcznego uposażenia następuje w nie więcej jak 12, zaliczki udzielonej w wysokości 2-miesięcznego uposażenia w nie więcej niż 18, zaliczki udzielonej do wysokości 3-miesięcznego uposażenia w nie więcej niż 30, wreszcie zwrot zaliczki, udzielonej w wymiarze wyższym, niż 3-miesięczne uposażenie w nie więcej, niż 36 bezpośrednio po sobie następujących ratach miesięcznych.

Raty zaliczki potrąca się z uposażenia, począwszy od 1-go dnia miesiąca następującego po przyznaniu zaliczki.

VI. Przyznawanie zaliczek osobom pełniącym służbę we władzach i urzędach niższych instancyj służy władzom podległym bezpośrednio władzy naczelnej, z wyjątkiem kierowników tych władz, którym przyznaje zaliczki władza naczelna.

Przyznawanie zaliczek osobom, pełniącym służbę we władzach naczelnych służy tymże władzom z wyjątkiem kierowników tych władz, którym zaliczki przyznaje Prezes Rady Ministrów.

Przyznawanie zaliczek budowlanych, przekraczających 3-miesięczne uposażenie należy do władzy naczelnej.

VII. W wypadkach rozwiązania stosunku służbowego bez uposażenia emerytalnego należy zaległe raty zaliczkowe potrącić w całości względnie wyegzekwować od ręczycieli.

VIII. W razie śmierci przed spłatą zaliczki dług z powyższego tytułu obciąża spadkobierców do wysokości odziedziczo-

nego majątku zgodnie z przepisami obowiązujących ustaw cywilnych.

IX. W sprawie umorzenia nieściągalnych rat zaliczek na uposażenie obowiązują postanowienia okólnika Ministerstwa Skarbu z dnia 4 lipca 1930 r. L. D. III. 205/1/30 w sprawie zasad umarzania niektórych wierzytelności Skarbu Państwa.

X. Kontrola regularnych spłat zaliczek należy do obowiązków władz asygnujących uposażenie służbowe.

XI. Poprzedni okólnik Prezesa Rady Ministrów z dnia 4. maja 1931 r. Nr. 6702/IV. Og. w sprawie zaliczek na uposażenie uchyla się.

Prezes Rady Ministrów: (—) *J. Jędrzejewicz.*

Powyższe rozporządzenie Pana Prezesa Rady Ministrów podaję do wiadomości i ścisłego stosowania.

Szef Biura Personalnego: *Jan T. Lipka.*

65.

Towarzystwo Popierania Budowy Publicznych Szkół Powszechnych.

Okólnik Ministra W. R. i O. P. z dnia 6. VII. 1933 Nr. II-P-6241/33.

W czerwcu br. rozpoczęło pracę nowopowstałe Towarzystwo Popierania Budowy Publicznych Szkół Powszechnych, którego celem jest „działalność w zakresie budownictwa publicznych szkół powszechnych i zaopatrywania ich w niezbędne urządzenia i pomoce naukowe“ (§ 3 statutu Towarzystwa).

Towarzystwo zwróciło się do Ministerstwa z prośbą o poparcie jego wysiłków i najszerszą współpracę Władz Szkolnych.

Ponieważ ani Państwo, ani samorządy terytorjalne nie będą w możności same podołać na szereg lat najbliższych olbrzymiemu zadaniu budowy potrzebnych izb lekcyjnych i należytem ich zaopatrzeniu w konieczne urządzenia i pomoce naukowe, najściślejsza współpraca Władz Szkolnych z Towarzystwem jest nietylko pożądana, ale zasadniczo wskazana.

Współpracę tę wyraźnie ułatwia sam statut, który zapewnia Władzom Szkolnym odpowiednią pozycję w konstrukcji organizacyjnej Towarzystwa.

Nie trzeba uzasadniać wagi i potrzeby najrychlejszego i jak najbardziej owocnego w skutkach rozwoju tego Towarzystwa. Stąd też najlepszych i najżarliwszych pomocników i współpracowników znajdzie ono niewątpliwie w pierwszym

rzędzie we Władzach Szkolnych i nauczycielstwie wszelkich typów szkół, powszechnych zaś w szczególności.

Do tej współpracy najusilniej podległe mi władze szkolne i nauczycielstwo zachęcam i proszę, by urzędy i szkoły stały się temi naturalnemi ośrodkami, około których skupiać się winien wysiłek ogólno-społeczny na tym tak niezwykle ważnym odcinku pracy państwowej.

Wyrazić należy życzenie, by całą Polskę najrychlej pokryły gęstą siecią odpowiednio czynne Koła Towarzystwa, które powołując do pracy najszersze sfery społeczeństwa, będą mogły pełnić swe zadanie: przyczyniać się do podniesienia i pogłębienia powszechnej oświaty.

Minister (—) *J. Jędrzejewicz.*

66.

W sprawie udziału w pracach Towarzystwa Popierania Budowy Publicznych Szkół Powszechnych.

Okólnik Kurat Okr. Szkoln. Łuckiego z dnia 18. VIII. 1933, Nr. O-13701/33.

PP. Inspektorów Szkolnych, Dyrektorów i Kierowników wszystkich szkół oraz ogółu nauczycielstwa w Okręgu.

Podaję do wiadomości zarządzenie Pana Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z dnia 6 lipca 1933 r. i wzywam wszystkich pracowników szkolnych w Okręgu do jak najwydatniejszej pracy dla Towarzystwa Popierania Budowy Publicznych Szkół Powszechnych.

Niewątpliwie wszyscy nauczyciele, doceniając znaczenie Towarzystwa dla rozwoju szkolnictwa, nietylko zapiszą się na członków, lecz i przyczynią się do jego skutecznej działalności przez zorganizowanie Kół przy wszystkich szkołach, urządzanie imprez dochodowych, wyprzedaż cegiełek oraz przez czynny udział w pracach Towarzystwa.

We wszystkich Inspektoratach Szkolnych powołani zostali Delegaci Okręgowi Towarzystwa, którzy ze swej strony w ciągu miesiąca sierpnia br. powołają delegatów obwodowych. Delegaci okręgowi i obwodowi upoważnieni są do organizowania i rejestrowania Kół oraz zaopatrywania ich w niezbędne materjały, jak statuty, legitymacje członkowskie, cegiełki, nalepki i t. p.

Do Delegatów należy zwracać się po wszelkie informacje.

Kurator Okręgu Szkolnego (—) *J. Firewicz.*

67.

TOWARZYSTWO POPIERANIA
BUDOWY PUBLICZNYCH SZKÓŁ POWSZECHNYCH.

Równe, dnia 21 sierpnia 1933 r.

Sprzedaż cegiełek.

Do Ogółu Sz. Sz. Nauczycielstwa w Okr. Szkolnym Łuckim.

Komitet Okręgowy Towarzystwa Popierania Budowy Publicznych Szkół Powszechnych zwraca się do Ogółu Sz. Sz. Nauczycielstwa z prośbą o zachęcenie młodzieży szkolnej do nabywania cegiełek.

Pożądanem jest, by cała młodzież systematycznie nabywała cegiełki. Cena ich po 5, 10, 20, 50 i 100 gr pozwala wszystkim uczniom na uczestniczenie w gromadzeniu funduszu na budowę szkół.

Zapotrzebowanie na cegiełki należy skierowywać do Delegatów Obwodowych względnie Okręgowych Towarzystwa (Inspektorat).

Za Komitet Okręgowy (J. Firewicz) Delegat Zarz. Gł.

68.

O podziale okręgów szkolnych na obwody szkolne.

Okólnik Kurat. Okr. Szkoln. Łuckiego z dnia 21. VIII. 1933, Nr. O-1370/33.

W związku z rozporządzeniem Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z dnia 14. lipca 1933 r. (Dz. U. R. P. Nr. 61, poz. 459) niżej podaję wyciąg z tegoż rozporządzenia, dotyczący podziału Okręgu Szkolnego Łuckiego na następujące obwody szkolne:

Wyciąg z § 1: Dubieński, obejmujący powiat dubieński, z siedzibą inspektora szkolnego w Dubnie,

Horochowski, obejmujący powiat horochowski, z siedzibą inspektora szkolnego w Horochowie,

Kostopolski, obejmujący powiat kostopolski, z siedzibą inspektora szkolnego w Kostopolu,

Kowelski, obejmujący powiat kowelski z siedzibą inspektora szkolnego w Kowlu,

Krzemieniecki, obejmujący powiat krzemieniecki z siedzibą inspektora szkolnego w Krzemieńcu,

Lubomelski, obejmujący powiat lubomelski z siedzibą inspektora szkolnego w Lubomli,

Łucki, obejmujący powiat Łucki, z siedzibą inspektora szkolnego w Łucku,

Rówieński, obejmujący powiaty rówieński i zdołbunowski, z siedzibą inspektora szkolnego w Równem,

Sarneński, obejmujący powiat sarneński, z siedzibą inspektora szkolnego w Sarnach,

Włodzimierski, obejmujący powiat włodzimierski, z siedzibą inspektora szkolnego we Włodzimierzu.

§ 2. Rozporządzenie wchodzi w życie z dniem 1 października 1933 r.

Równocześnie tracą moc obowiązującą przepisy, wydane w zakresie unormowanym rozporządzeniem niniejszem.

Kurator Okręgu Szkolnego (—) *J. Firewicz.*

69.

W sprawie prenumeraty „Oświaty i Wychowania".

Okólnik Kurat. Okr. Szkoln. Łuckiego z dnia 1. VII. 1933, Nr. O-9168/33.

W związku z komunikatem, pomieszczonym w Dzienniku Urzędowym Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego (Nr. 1 z dnia 4 marca 1933 r. str. 23) w sprawie czasopisma „Oświata i Wychowanie" oraz koniecznością zaznajomienia się nauczycielstwa z zasadniczemi zagadnieniami reformy szkolnej — na podstawie zarządzenia Ministerstwa z dnia 19 maja 1933 r. Nr. II. S-2691/33 polecam dyrekcjom państwowych szkół średnich ogólnokształcących, zakładów kształcenia nauczycieli i szkół zawodowych zaprenumerować czasopismo „Oświata i Wychowanie", kierownictwa zaś publicznych szkół powszechnych, szkół dokształcających zawodowych i szkoły prywatne zachęcam do zaprenumerowania wymienionego czasopisma.

Jednocześnie zaznaczam, że Ministerstwo W. R. i O. P. pokryje z własnych funduszów koszty prenumeraty czasopisma „Oświata i Wychowanie" za rok 1933 dla wszystkich Inspektorów Szkolnych, dla wszystkich Ognisk metodycznych i Centralnej Bibljoteki pedagogicznej, przyczem fakt otrzymywania czasopisma przez Ognisko metodyczne nie zwalnia szkoły, w której się ognisko znajduje, od prenumerowania drugiego egzemplarza.

Poszczególne numery opłacanego przez Ministerstwo czasopisma należy kompletować, a z końcem roku 1933 nadesłać Kuratorjum pokwitowania z odbioru całego rocznika z podaniem numeru inwentarza.

O ileby poszczególne Inspektoraty Szkolne, Ogniska lub Centralna Bibljoteka pedagogiczna nie otrzymały w ciągu roku 1933, jakiegoś numeru czasopisma, należy zwracać się wprost

do Administracji „Oświaty i Wychowania“ (Warszawa, Aleja Szucha Nr. 25).

Inspektoraty Szkolne winny umożliwić jak największej liczbie nauczycieli zaznajomienie się z treścią nadsyłanych zeszytów czasopisma, oraz starać się w miarę możności o zaprenumerowanie go przez istniejące w powiecie ośrodki samokształceniowe (rejony konferencyjne, powiatowe, rejonowe, szkolne bibljoteki nauczycielskie i t. d.).

Kurator Okręgu Szkolnego (—) *J. Firewicz.*

70.

Nabywanie map Wojskowego Instytutu Geograficznego na warunkach ulgowych.

Okólnik Kurat. Okr. Szkoln. Łuckiego z dnia 25 VII. 1933, Nr. O-11338/33.

W Dzienniku Urzędowym Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z dnia 4 marca 1933 r. Nr. 1, poz. 24, został ogłoszony komunikat w sprawie nabywania map Wojskowego Instytutu Geograficznego na warunkach ulgowych, w których podane zostały szczegółowe informacje co do miejsca i warunków nabywania map przez władze, urzędy i instytucje szkolne.

Ponieważ stwierdzono, że znaczna część dokonywanych zamówień nie odpowiada przepisanym warunkom, skutkiem czego zamówienia te nie mogą być wykonane na warunkach ulgowych, polecam podległym mi urzędom i szkołom dokładnie zaznajomić się z powołanym komunikatem i ściśle stosować się do podanych w nim wskazówek.

Kurator Okręgu Szkolnego (—) *J. Firewicz.*

71.

W sprawie organizacji roku szkolnego 1933/34 w szkołach rolniczych.

Okólnik Kurat. Okr. Szkoln. Łuckiego z dnia 31. VII. 1933, Nr. III-11637/33.

W związku z okólnikiem K. O. S. Łuckiego z dnia 29 maja 1933 r. Nr. III-8342/33 (Dz. U. Nr. 6/101) za czerwiec 1933 r. poz. 52 w sprawie organizacji roku szkolnego 1933/34 w państwowych szkołach zawodowych, Kuratorjum zawiadamia, że dział IV — szkoły rolnicze i ogrodnicze, dotyczy zarówno szkół państwowych, jak samorządowych i prywatnych.

Żeńskie szkoły rolnicze 11-to miesięczne, które dotychczas kończyły kurs nauki 15 września, a zaczynały 15 paź-

dziernika nowy kurs, winny w roku bieżącym przedłużyć o miesiąc naukę, albo jeśli to będzie możliwe, urządzić w roku bieżącym dwumiesięczną przerwę między kursami zamiast zwykłej miesięcznej.

Podane w tymże okólniku niższe szkoły rolnicze żeńskie o kursie 6 miesięcznym prowadzą właściwie 6-cio miesięczny kurs zimowy od 15 października (a nie listopada, jak w okólniku podano) do 15 kwietnia, oraz skrócony letni 5-cio miesięczny kurs od 20 kwietnia do 20 września.

W odnośniku drugim (str. 208), dotyczącym szkół 3-semestralnych, zamiast: „15. XI. — 15. IV." winno być „1. XI. — 1. IV.", gdyż w tym czasie trwa nauka szkolna w semestrach zimowych, resztę zaś czasu w semestrze letnim odbywa się nauka w gospodarstwach uczniów.

Kurator Okręgu Szkolnego (—) *J. Firewicz.*

72.

W sprawie kwalifikacyj zawodowych do nauczania religji mojżeszowej względnie języka hebrajskiego i historji Żydów w szkołach średnich ogólnokształcących i seminarjach nauczycielskich.

Okólnik Kurat. Okr. Szkoln. Łuckiego z dnia 20. VI. 1933, Nr. II-7361/33.

Na podstawie okólnika Ministerstwa W. R. i O. P. z dnia 29. IV. 1933 r. Nr. II. S-3294/33 Kuratorjum wyjaśnia, że:

1. nauczyciele posiadający kwalifikacje zawodowe do nauczania religji mojżeszowej w szkołach średnich, ustalone w rozporządzeniu Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z dnia 16. listopada 1926 r. (Dz. U. R. P. Nr. 124, poz. 715), mają prawo udzielania także nauki języka hebrajskiego i historji Żydów jako części składowych nauki religji.

2. kwalifikacje zawodowe do nauczania języka hebrajskiego i historji Żydów jako przedmiotów świeckich w prywatnych szkołach średnich, przewidziane w zarządzeniu Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z dnia 20. maja 1930 r. (Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. Nr. 7, poz. 106), nie uprawniają do udzielania nauki religji w szkołach średnich ogólnokształcących i seminarjach nauczycielskich.

Za Kuratora Okręgu Szkolnego:
(—) *K. Tokarski,* Naczelnik Wydziału.

KOMUNIKATY.

ZARZĄD GŁÓWNY TOWARZYSTWA POPIERANIA BUDOWY PUBLICZNYCH SZKÓŁ POWSZECHNYCH.

Odezwa.

Do P. T. Nauczycielstwa szkół wszelkich typów i stopni.

Przeciągający się kryzys ekonomiczny powoduje, że przy zwiększającym się z roku na rok przyroście dzieci — pogarsza się coraz bardziej ilościowy i jakościowy stan izb szkolnych oraz pomocy naukowych w szkołach, a Państwo i samorządy nie mogą sprostać wzrastającym w tym względzie potrzebom. W związku z tem pogarszają się coraz bardziej także warunki pracy nauczyciela, zmuszonego często uczyć się w lokalach wynajętych, niezawsze odpowiednich, niejednokrotnie pozbawionych prymitywnych warunków higjenicznych. Nawet t. zw. własne izby szkolne pozostawiają pod tym względem dużo do życzenia, zwłaszcza przy obecnem ich przeciążeniu dziećmi. W tem między innemi leży przyczyna, że tak wielka ilość nauczycieli zapada na zdrowiu, że utrzymanie nauczania na odpowiednim poziomie wymaga od nauczyciela nadmiernego nieraz wysiłku. Nie obojętną dla sprawy jest też kwestja mieszkań nauczycielskich.

Pomimo tych wielkich trudności — niezaprzeczona ofiarność obywatelska nauczycielstwa nie dopuściła do załamania się powszechności nauczania i zdołała utrzymać jego poziom. Ten stan rzeczy jednak nie może się przeciągać, inicjatywa społeczna musi przyjść tu z pomocą. Zawiązane w bieżącym roku Towarzystwo Popierania Budowy Publicznych Szkół Powszechnych ma za cel działalność w zakresie budownictwa publicznych szkół powszechnych i zaopatrywanie ich w urządzenia i pomoce naukowe.

Przystępując do zebrania odpowiednich funduszów, zwróciło się Towarzystwo o poparcie swej akcji m. in. do Polskiego Towarzystwa Wydawców Książek, którzy pośpieszyli z chętną pomocą przez ofiarowanie pewnej części dochodu ze sprzedaży podręczników szkolnych na cele Towarzystwa. W tym celu każdy egzemplarz, którego sprzedaż ma zasilić fundusze To-

warzystwa będzie zaopatrzony w specjalny znaczek Towarzystwa z napisem *„Złóż grosz na Towarzystwo Popierania Budowy Publicznych Szkół Powszechnych"*.

Towarzystwo Popierania Budowy Publicznych Szkół Powszechnych zwraca się niniejszem do P. T. Nauczycielstwa o gorące poparcie tej akcji w imię dobra szkolnictwa polskiego. Niech każdy Nauczyciel, — któremu niewątpliwie sprawa powszechności nauczania i poziomu szkoły powszechnej leży na sercu — uświadamia rodziców i dzieci w swojem otoczeniu, że przez żądanie u sprzedawców tylko takich podręczników szkolnych, które są zaopatrzone w znaczki Towarzystwa — przyczynia się wydatnie do pomnożenia i polepszenia szkolnictwa w Polsce. Brak takiego znaczka na książce szkolnictwa w Polsce. Brak takiego znaczka na książce nie obniża ceny samej książki, zmniejszy natomiast wpływy na rzecz budowy szkół powszechnych.

Wszyscy sprzedawcy książek zostali zaopatrzeni w odpowiednią ilość znaczków.

Zarząd Główny Tow. Popierania Budowy Szkół Powsz.:

(—) *Kazimierz Pieracki,* Wiceprezes;

(—) *Stan. Bugajski,* sekretarz; (—) *Stan. Machowski,* skarbnik;

(—) *Jan Firewicz,* Delegat na Okręg Wołyński.

Numeracja szkół w Łuckim Okręgu Szkolnym.

Ministerstwo Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego na podstawie rozporządzenia z dnia 27 marca 1933 r. Nr. I. pr.-341/33 w sprawie ubioru młodzieży szkolnej (Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. Nr. 3, poz. 50 i poz. 51) — ustaliło następujące numery dla szkół, których młodzież będzie obowiązana od roku szkolnego 1933/34 nosić na lewym rękawie ubioru szkolnego tarczę o barwie szkoły z wyhaftowanym numerem.

I. SZKOŁY ŚREDNIE OGÓLNOKSZTAŁCĄCE.

A. Szkoły państwowe:

Nr. 701 Dubno — państwowe gimnazjum im. St. Konarskiego,
Nr. 702 Kowel — państwowe gimnazjum im. J. Słowackiego,
Nr. 703 Krzemieniec — państwowe prawosławne Seminarjum Duchowne,
Nr. 704 Łuck — państwowe gimnazjum im. T. Kościuszki,
Nr. 705 Ostróg — państwowe gimnazjum im. M. Konopnickiej,
Nr. 706 Równe — państwowe gimnazjum im. T. Kościuszki,

Nr. 707 Sarny — państwowe gimnazjum im. H. Sienkiewicza,
Nr. 708 Włodzimierz — państwowe gimnazjum im. M. Kopernika,
Nr. 709 Zdołbunów — państwowe gimnazjum im. A. Mickiewicza.

B. Szkoły prywatne.

Nr. 717 Kowel — gimn. koeduk. z polsk. jęz. naucz. Klary Erlich,
Nr. 719 Krzemieniec — gimn. koeduk. Wydz. powiatowego i Magistratu miasta,
Nr. 720 Krzemieniec — gimn. koeduk. z ukr. j. naucz. Sergjusza Milaszkiewicza,
Nr. 721 Łuck — gimn. koeduk. z polsk. j. naucz. Mojżesza Gliklicha,
Nr. 722 Łuck — gimn. koeduk. z ukr. j. naucz. T-wa im. Łesi Ukrainki,
Nr. 723 Łuck — gimn. koeduk. Rosyjskiego T-wa Dobroczynności,
Nr. 726 Równe — gimn. koeduk. z polsk. jęz. naucz. Żydowskiego T-wa Rodzicielskiego „Oświata“,
Nr. 727 Równe — gimn. koeduk. T-wa Szerzenia Oświaty wśród Żydów,
Nr. 728 Równe — gimn. koeduk. z ukr. j. naucz. Teodora Piekarskiego,
Nr. 729 Równe — gimn. koeduk. Rosyjskiego T-wa Dobroczynności,
Nr. 731 Włodzimierz — gimn. koeduk. z polsk. j. naucz. Dr. Marka Starera.

II. ZAKŁADY KSZTAŁCENIA NAUCZYCIELI.

A. Zakłady państwowe:

Nr. 171 Ostróg — państw. Semin. Naucz. im. Komisji Edukacji Narodowej,

B. Szkoły prywatne.

Nr. 176 Łuck — prywat. Semin. Naucz. koeduk. im. ks. H. Kołłątaja,
Nr. 177 Maciejów — prywat. Semin. Naucz. żeńskie S. S. Niepokalanek.

III. ŚREDNIE SZKOŁY ZAWODOWE.

A. Szkoły handlowe prywatne. (Na tarczy litera H).

Nr. 250 Łuck — 3-klasowa Koeduk. Szkoła Handlowa Polskiej Macierzy Szkolnej,

Nr. 251 Łuck — 2-letnie Liceum Handlowe Polskiej Macierzy Szkolnej,

Nr. 252 Kowel — 3-klasowa Szkoła Handlowa T-wa Nauczycieli Szkół Średnich i Wyższych,

Nr. 253 Krzemieniec — prywatna Szkoła Handlowa Koeduk. T-wa dla prowadzenia Szkoły Handlowej,

Nr. 254 Równe — 3-klasowa Szkoła Handlowa Polskiej Macierzy Szkolnej (z 4-tą klasą specjalną),

Nr. 255 Równe — prywatna Szkoła Handlowa Koeduk. Mordchego Jozefsberga.

B. Szkoły techniczno-przemysłowe. (Na tarczy litera T).

Nr. 200 Kowel — państwowa Szkoła Miernicza i Drogowa.

Organizacja szkół.

Pan Minister Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego zarządzeniem z dnia 12. VI. 1933 r. Nr. II. S-3300/33 cofnął na podstawie §. 7 rozporządzenia z dnia 1 maja 1929 r. Nr. II-2875/29 (Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. Nr. 6, poz. 75) niepełne prawa gimnazjów państwowych Gimnazjum Koedukacyjnemu z polskim językiem nauczania Abrahama Karaulnika w Dubnie.

Mianowanie członka Kom. Egz. dla naucz. szk. powsz.

Na podstawie §. 3 zarządzenia P. Ministra W. R. i O. P. z dnia 14. XII. 1928 r. Nr. I-7702/28, zawierającego przepisy o praktycznym egzaminie na nauczyciela publicznych szkół powszechnych (Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. Nr. 1, poz. 3 z roku 1929) Pan Kurator O. S. Ł. zamianował na okres trzyletni p. Marjana Stadnika, nauczyciela 7-kl. publicznej szkoły powszechnej w Horochowie członkiem Państwowej Komisji Egzaminacyjnej dla nauczycieli publicznych szkół powszechnych powiatu horochowskiego i włodzimierskiego.

O egzaminie nauczycieli szkół średnich.

Państwowa Komisja Egzaminacyjna dla kandydatów na nauczycieli szkół średnich w Wilnie ogłasza, że egzaminy dla kandydatów na nauczycieli szkół średnich, (naukowe i pedagogiczne) w okresie jesiennym b. r., odbywać się będą od dnia 17 do 21 października 1933 roku. Kandydaci, którzy pragną przystąpić do egzaminów w tym okresie, winni zgłosić się w tym celu pisemnie do Komisji egzaminacyjnej w terminie do 23 września, składając jednocześnie przepisaną opłatę, która wynosi za egzamin naukowy (klauzurowy i ustny) 84 zł., za egzamin pedagogiczny 56 zł.

Rozkład i terminy egzaminów będą podane do wiadomości interesowanych drogą ogłoszenia w lokalu Komisji egzaminacyjnej (Uniwersytet, ul. Uniwersytecka 3. II p.).

W sprawie egzaminów nauczycielskich.

Komisja egzaminów państwowych w Wilnie na nauczycieli szkół średnich podaje do wiadomości, że egzaminy państwowe na nauczycieli szkół średnich (nowego typu) w okresie egzaminacyjnym jesiennym br. rozpoczną się dnia 3 października br. Kandydaci dopuszczeni do egzaminu w myśl §. 12 rozp. Min. W. R. i O. P. z dnia 9 października 1924 r. (Dz. Urzęd. Nr. 18, poz. 185), którzy pragną przystąpić doń w tym okresie, winni zgłosić się pisemnie do Komisji egzaminacyjnej w terminie do 16 września br., składając jednocześnie opłatę 75 złotych.

Rozkład i terminy egzaminów będą podane do wiadomości interesowanych drogą ogłoszenia w lokalu Komisji egzaminacyjnej, (Uniwersytet, ul. Uniwersytecka 3, II p.).

Sprzedaż świadectw i druków szkolnych.

Drukarnia Państwowa w Warszawie pismem z dnia 24. V. 1933 r. Nr. 2399/K powierzyła księgarni D. Borgensztern we Włodzimierzu sprzedaż świadectw i druków szkolnych na przeciąg jednego roku t. j. do dnia 1-go kwietnia 1934 r.

W sprawie broszury „Ratownictwo ludności cywilnej".

Ministerstwo Spraw Wewnętrznych zabroniło korzystania z broszury p. t. „Ratownictwo ludności cywilnej" (Samoobrona przeciwgazowa), wydanej w Katowicach, ponieważ broszura ta zawiera cały szereg błędów odnośnie do przygotowań ludności do O. P. L. G. oraz obliczona jest na duży zysk prywatny.

WYDAWNICTWA POLECONE.

„Czasopismo geograficzne".

Od 1923 r. wychodzi w Poznaniu „Czasopismo Geograficzne" jako organ Zrzeszenia Polskich Nauczycieli Geografji". Jest to jedyne pismo, poświęcone sprawom nauczania geografji w Polsce, a uwzględniające również naukowe zainteresowania nauczycieli geografji. Czasopismo podaje cenne wiadomości z zakresu badań i odkryć geograficznych, geografji gospodarczej, statystyki Polski i innych krajów, oświetla nowe poglądy i teorje.

Ze względu na dużą wartość artykułów i rozpraw o charakterze dydaktycznym, które mogą oddać wielką usługę nauczycielom geografji w ich pracy szkolnej, Kuratorjum zachęca gorąco Dyrekcje szkół wszelkich kategoryj do prenumerowania „Czasopisma Geograficznego".

„Dziesięcioro o Pomorzu".

Kuratorjum zwraca uwagę na wydawnictwo Instytutu Bałtyckiego w Toruniu, ul. Żeglarska 1, a w szczególności na najnowsze jego wydawnictwo p. t. „Dziesięcioro o Pomorzu". Cena książki 50 gr., a przy zamówieniu 100 egzemplarzy 25$^0/_0$ rabatu.

Kuratorjum uważa za bardzo wskazane, ażeby książeczka ta znalazła się w ręku jaknajwiększej liczby uczniów, jak również w każdej bibljotece uczniowskiej i w bibljotekach nauczycielskich, gdyż celem jej jest przedstawienie systemu ścisłej argumentacji w sprawie przynależności Pomorza do Polski w sposób najbardziej przejrzysty i zwarty.

Zamówienia uskuteczniać można na czeku P. K. O. Nr. 170155 — właściciel konta Instytut Bałtycki, Toruń.

Przewodnik po jaskiniach krystalicznych w Krzywczu.

wyszedł już z druku nakładem Podolskiego Towarzystwa Turystyczno-Krajoznawczego w Tarnopolu, w opracowaniu D-ra Wiktora N e c h a y a.

Przewodnik jest broszurą o 32 stronach tekstu z 8 ilustracjami i szkicem sytuacyjnym i zawiera opisy, dotyczące poło-

żenia, historji i budowy geologicznej jaskiń, gipsu krystalicznego nietylko największych i najpiękniejszych w Polsce, ale stanowiących osobliwość europejską w tej dziedzinie.

Położona obok stacja kolejowa w Germakówce, oraz schronisko turystyczne powyższego Towarzystwa w odrestaurowanej baszcie zamkowej z XVII wieku, umożliwiają odbywanie masowych wycieczek.

NOWE WYDAWNICTWA.

J. Piaget: „Jak sobie dziecko świat przedstawia".

(Biblj. przekładów Dzieł Pedagogicznych. T. XII. Książnica-Atlas. S. A. Lwów—Warszawa, 1933).

W książce tej autor stosuje metodę badania, stworzoną przez siebie, którą nazwał „metodą kliniczną". Metodę tę omawia szerzej na początku niniejszej pracy. Wiek dzieci badanych odpowiada niższym oddziałom szkoły powszechnej. Zapoznanie się z wynikami badań prof. Piageta jest niezbędne dla każdego, kto chce skutecznie uczyć i wychowywać dzieci w tym wieku.

L. Jaxa: Bykowski: „Współdziałanie domu i szkoły w wykształceniu przyrodniczem młodzieży".

(Współpraca Domu i Szkoły. Zeszyt XII) Książnica-Atlas S. A. Lwów—Warszawa 1933.

Autor przedstawia przedewszystkiem zmiany, jakie zaszły w znaczeniu nauk przyrodniczych we współczesnem wykształceniu i wychowaniu w porównaniu do czasów dawniejszych. W związku z tem musi ulec zmianie także praca domowa, jej znaczenie, sposób prowadzenia, organizacja i w tym kierunku autor daje szereg wskazówek ogólnych i szczegółowych przykładów. Wreszcie rozważa przyczyny niepowodzeń w tym przedmiocie i omawia wskazane w poszczególnych wypadkach środki zaradcze.

Dr. H. Wasilkowska-Krukowska: „Wychowanie fizyczne i sporty w wieku dziecięcym".

(Biblj. Higjeniczna. Zeszyt XVIII. Książnica-Atlas 1933).

Książeczka ta jest przeznaczona dla rodziców i wychowawców, którzy troszczą się o zdrowie dzieci. Osobno są traktowane ćwiczenia fizyczne dla niemowląt i dzieci małych, osobno dla dzieci w wieku przedszkolnym i w wieku szkolnym. Cztery rozdziały są poświęcone sportom, podany jest wiek, w którym można zacząć uprawianie danego sportu, możliwie dokładnie są wyszczególnione zalety różnych sportów oraz szkodliwości, związane z ich uprawianiem. Osobny rozdział zajmuje się sprawą racjonalnego ubierania dziecka, uprawiającego sporty.

KSIĄŻKI DO BIBLJOTEK.

Bezmaski Henryk: Wspomnienia dzieciństwa. Warszawa, nakł. Towarzystwa Wydawniczego, 1929 — dla młodzieży od lat 15 (Nr. II. 8410/30);

Conrad Joseph: Ocalenie. Opowieść z płytkiego morza. Przekład Anieli Zagórskiej, 2 tomy, Warszawa, Dom Książki Polskiej, 1929 — dla młodzieży od lat 15 (Nr. II. 3211/30);

Gerson-Dąbrowska M.: Majster Kiliński. Obraz sceniczny w 3 odsłonach. Wydanie II. Warszawa, Nasza Księgarnia, 1927 — dla dzieci od lat 11 do 15. (Nr. II. 14595/30);

Grodecki Zdzisław: Bolko Śmiały w Przemyślu. Powieść. Nakładem „Ziemi Przemyskiej" dla dzieci od lat 11 do 15 (Nr. II. 28959/29)

Laszczka K.: Gawędy z uczniami. Warszawa, „Księgarnia Polska", Tow. Polskiej Macierzy Szkolnej, 1927 — do bibljotek szkolnych (Nr. II. 8164/30);

Lewicka Anna: Wśród naszych łąk i borów. Obrazki z życia zwierząt dla młodzieży, z licznemi ilustracjami w tekście. Lwów, nakł. Księgarni Wydawniczej L. Igla, 1930 — dla dzieci od lat 11 do 15 (Nr.II. 5730/30);

Lupati Cesarino: Kukły norymberskie. Autoryzowany przekład z włoskiego, dokonany przez Elestę. Warszawa, nakł. Naszej Księgarni, 1929 — dla dzieci od lat 11 do 15 (Nr. II. 3769/30);

Lyall Edna: Słowik irlandzki. Wydanie III. Powieść. Przełożyła z angielskiego Zofja Hartinghowa. Wyd. M. Arcta w Warszawie, 1928 — dla młodzieży od lat 15 (Nr. II. 25445/30);

Socha: Dlaczego świętujemy dzień imienia Marszałka Piłsudskiego. Warszawa, Wojskowy Instytut Naukowo-Wydawniczy, 1929 — do bibljotek szkolnych (Nr. II. 29535/29);

Śliwiński Artur: Powstanie listopadowe. Wydanie VI. Warszawa, M. Arct. 1930 — dla młodzieży od lat 15 (Nr. II. 25518/30).

RUCH SŁUŻBOWY.

Kuratorjum Okręgu Szkolnego Łuckiego.

Pan Minister Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego dekretem z dnia 22 maja 1933 r. Nr. BP-6997/33 przeniósł w stan spoczynku z dniem 31 maja 1933 r. na własną prośbę wobec stwierdzonej przez Komisję Lekarską trwałej niezdolności do prawidłowego pełnienia służby *p. D-ra Wiktora Świderskiego*, naczelnika Wydziału Kuratorjum Okręgu Szkolnego Łuckiego w Równem.

Pan Minister W. R. i O. P. dekretem z dnia 17 czerwca 1933 r. Nr. BP-4547/33 przeniósł w stan nieczynny ze względu na dobro służby *p. Eugenjusza Chejlę*, dyrektora szkół zawodowych dokształcających, p. o. okręgowego wizytatora szkół w Kuratorjum Okręgu Szkolnego Łuckiego w Równem.

Władze Szkolne I Instancji.

Pan Minister W. R. i O. P. dekretem z dnia 11 maja 1933 r. Nr. BP-6365/33 przeniósł w stan nieczynny *p. Stanisława Zdzieńskiego*, Inspektora Szkolnego w Kostopolu.

Szkolnictwo Średnie Ogólnokształcące.

Mianowani z dniem 1 czerwca 1933 r.:

1) *Kuczewski Jan*, nauczycielem Gimnazjum Państwowego im. T. Kościuszki w Łucku;

2) *Żebrowska Alina*, nauczycielką Gimnazjum Państwowego im. T. Kościuszki w Łucku;

Mianowani z dniem 16 sierpnia 1933 r.:

1) *Tadeusz Władysław Głodziński*, nauczycielem Gimnazjum Państwowego im. T. Kościuszki w Równem;

2) *Aleksander Jaworczak*, nauczycielem Gimnazjum Państwowego im. Tadeusza Kościuszki, w Łucku;

3) *Józef Baranowski*, nauczycielem Gimnazjum Państwowego im. Adama Mickiewicza w Zdołbunowie;

4) *Zofja Kurczyńska*, nauczycielką Gimnazjum Państwowego im. Marji Konopnickiej w Ostrogu n/Horyniem;

5) *Marja Piotrowska*, nauczycielką Gimnazjum Państwowego im. Adama Mickiewicza w Zdołbunowie;

6) *Erna Ludwika Löwenberg*, nauczycielką Gimnazjum Państwowego im. Marji Konopnickiej w Ostrogu n/Horyniem;

7) *Dr. Marjan Stefan Mrożek*, nauczycielem Gimnazjum Państwowego im. H. Sienkiewicza w Sarnach;

8) *Emma Joanna Rückerich*, nauczycielką Gimnazjum Państwowego im. M. Kopernika we Włodzimierzu;

9) *Stefanja Paluchówna*, nauczycielką Gimnazjum Państwowego im. Mikołaja Kopernika we Włodzimierzu.

Przeniesieni na własną prośbę z dniem 16 sierpnia 1933 r.:

1) *Ks. Jan Szafrański*, nauczyciel religji rzymsko-katolickiej w Gimnazjum Państwowem im. T. Czackiego w Krzemieńcu, na równorzędne stanowisko do Gimnazjum Państwowego im. T. Kościuszki w Równem;

2) *Markowska Zofja*, nauczycielka Gimnazjum Państwowego im. T. Kościuszki w Łucku, na stanowisko nauczycielki do Gimnazjum Państw. im. Stanisława Konarskiego w Dubnie;

3) *Zygmunt Kimaczyński*, nauczyciel Gimnazjum Państwowego im. M. Kopernika we Włodzimierzu na równorzędne stanowisko do Gimnazjum Państwowego im. T. Kościuszki w Łucku;

4. *Kazimierz Zacharski*, nauczyciel Gimnazjum Państwowego im. T. Kościuszki w Równem, na równorzędne stanowisko do Gimnazjum Państwowego im. M. Kopernika we Włodzimierzu.

Przeniesiony z urzędu dla dobra szkoły z dniem 1 sierpnia 1933 r.:

1. Konstanty Kwaszenko, nauczyciel Gimnazjum Państwowego im. T. Kościuszki w Równem, na równorzędne stanowisko do Państwowego Prawosławnego Seminarjum Duchownego w Krzemieńcu (Zarządz. Ministerstwa W. R. i O. P. z dn. 27. V. 1933 r. Nr. BP—4788/33).

Przeniesiona w stan pozasłużbowy z dn. 1 sierpnia 1933 r.:

Jadwiga z Tanasiewiczów Gutowska, nauczycielka Gimnazjum Państwowego im. T. Kościuszki w Łucku.

Przydzieleni z dniem 20 sierpnia 1933 r.:

1) *Zygmunt Kimaczyński*, nauczyciel Gimnazjum Państwowego im. T. Kościuszki w Łucku, do publicznej szkoły powszechnej w Łucku z powierzeniem prowadzenia pracowni przyrodniczej;

2) *Kazimierz Zacharski*, nauczyciel Gimnazjum Państwowego im. M. Kopernika we Włodzimierzu, do publicznej szkoły powszechnej we Włodzimierzu.

Zwolnieni z dniem 15 lipca 1933 r.:

Ks. Stanisław Dietrich, nauczyciel religji rzymsko-katolickiej w Gimnajum Państwowem im. T. Kościuszki w Równem.

Zwolnieni z dniem 31 lipca 1933 r.:

1) *Władysław Wilhelm Łaba*, tymcz. nauczyciel Gimnazjum Państwowego im. T. Kościuszki w Równem;

2) *Józef Kazimierz Szlamka*, tymcz. nauczyciel Gimnazjum Państwowego im. H. Sienkiewicza w Sarnach;

3) Janina Wojtekówna, tymcz. nauczycielka Państw. Sem. Nauczycielskiego im. Komisji Edukacji Narodowej w Ostrogu n/Horyniem;

4) *Władysław Nigborowicz*, tymcz. Nauczyciel Gimnazjum Państwowego im. T. Kościuszki w Równem;

5. *Adolf Stachura*, tymcz. nauczyciel Gimnazjum Państwowego im. Marji Konopnickiej w Ostrogu n/Horyniem;

6) *Aniela Gawrońska*, tymcz. nauczycielka Państw. Sem. nauczycielskiego im. Komisji Edukacji Narodowej w Ostrogu n/Horyniem;

7) *Marjanna z Paśniewskich Piórowa*, tymcz. nauczycielka Gimnazjum Państwowego im. M. Konopnickiej w Ostrogu n/Horyniem.

Zwolnieni z dniem 31 sierpnia 1933 r.:

8) *Romuald-Saturnin Bardua*, tymcz. nauczyciel Gimnazjum Państwowego im. H. Sienkiewicza w Sarnach.

Szkolnictwo Zawodowe.

Zwolniony z urzędu z dniem 30 listopada 1933 r.:

Inż. Leopold Skulski, tymczasowy nauczyciel Państwowej Szkoły Mierniczej i Drogowej w Kowlu.

Publiczne Szkolnictwo Powszechne.

Mianowani w drodze konkursu stałymi kierownikami szkół z dniem 1 sierpnia 1933 r.:

1) *Marja Urbańska*, kierowniczką 7-klasowej publicznej szkoły powszechnej Nr. 2 we Włodzimierzu;

2) *P. Izrael Kirschenblatt*, kierownikiem 7-klasowej publicznej szkoły powszechnej Nr. 3 we Włodzimierzu;

3) *P. Stanisław Stygar*, kierownikiem 7-klasowej publicznej szkoły powszechnej w Dąbrowicy, powiatu sarneńskiego;

4) *P. Władysław Staszczak*, kierownikiem 5-klasowej publicznej szkoły powszechnej w Starych Koszarach, pow. kowelskiego;

5) *P. Władysław Łukaszek*, kierownikiem 6-klasowej publicznej szkoły powszechnej w Łokaczach, powiatu horochowskiego;

6) *P. Wincenty Kurek*, z urzędu kierownikiem 7-klasowej publicznej szkoły powszechnej w Rokitnie, powiatu sarneńskiego.

Mianowani:

L. p.	Nazwisko i imię	Z dniem	Szkoła stop. organ.	Szkoła miejscowość	Szkoła powiat
1	Rzepecki Władysław	I. VII. 33	1-kl.	Kupla Wielka	Kostopol

Zwolnieni na własną prośbę:

L. p.	Nazwisko i imię	Z dniem	stop. organ.	miejscowość	powiat
1	Twardyjewiczówna Wawrzyna	31.VIII. 33	3-kl.	Górniki	Kowel

Zwolnieni z urzędu:

L. p.	Nazwisko i imię	Z dniem	stop. organ.	miejscowość	powiat
1	Nowosielski Włodzimierz	31.VIII. 33	1-kl.	Wilhor	Równe
2	Waśkowska Marja	„	„	Jadwipol	„
3	Żakowa Helena	30. IX. 33	„	Jawornik	Luboml
4	Kamińska Marja	„	3-kl.	Piszczatyńce	Krzemieniec
5	Strzelecka Józefa	„	1-kl.	Honoratka	Dubno

Zwolnieni dyscyplinarnie:

L. p.	Nazwisko i imię	Z dniem	Szkoła		
			stop. organ.	miejscowość	powiat
1	Hrybek Bazyli	30. VI. 33	1-kl.	Kozaczki	Krzemieniec
2	Sandol Klara Czesława	„	„	Białowież	Sarny
	Przeniesieni w stan nieczynny:				
1	Filarowska Helena	18. VII. 33	1-kl.	Nosowica Nowa	Dubno
2	Pilipiukowa Wiera	30. VI. 33	3-kl.	Luchcza	Sarny
3	Pojnarówna Bronisława	„	1-kl.	Troskinie	„
4	Molska Janina	31. VII. 33	4-kl.	Dorotycze	„
5	Szczerbakowa Apolinarja	30. VI. 33	1-kl.	Gaje Lewiatyńskie	Dubno
	Przeniesieni w stan spoczynku:				
1	Łączkowska Wiesława	31. VII. 33	4-kl.	Maciejów	Kowel
2	Staszkiewiczowa Anna	31.VIII. 33	1-kl.	Zakoty	Zdołbunów
3	Spaleńcowa Wanda	1. IX. 33	7-kl.	Zdołbunów	„
4	Stasiukowa Olga	„	3-kl.	Raczyn	Dubno
	Zmarli:				
1	Zamościński Antoni	2. VII. 33	1-kl.	Koziarnik	Kostopol

Przeniesieni na własną prośbę:

L. p.	Nazwisko i imię	Od dnia	Ze szkoły: stop. organ.	Ze szkoły: miejscowość	Ze szkoły: powiat	Do szkoły: stop. organ.	Do szkoły: miejscowość	Do szkoły: powiat
1	Quirini Eugenja	1. VIII. 33	1-kl.	Anielówka	Kostopol	7-kl.	Trawniki	Lublin
2	Daszkiewicz Aleksy	"	2-kl.	Stąpno	Zdołbunów	1 kl.	Derewiańcze Małe	Zdołbunów
3	Ossowska Nina	"	"	Moszczanica Mała	"	"	Stójło Bór	"
4	Kuźmicka Janina	"	1-kl.	Stójło Bór	"	2-kl.	Moszczanica Mała	"
5	Wójcikówna Kazimiera	16. VIII. 33	2-kl.	Wyrka	Kostopol	1-kl.	Sztuń	Luboml
6	Czobociejówna Rozalja	"	1-kl.	Sztuń	Luboml	2-kl.	Wyrka	Kostopol
7	Dąbrowska Janina	1. VIII. 33	2 kl.	Chołoniów	Horochów	"	Głębokie	Sanok
8	Chodorowska Natalja	"	1-kl.	Budy	Dubno	"	Gajlesze	Brasław
9	Tarnowski Tomasz	"	5-kl.	Wierzchów	Zdołbunów	"	Dymice	Kielce
10	Dudulewicz Stanisław	16. VIII. 33	1-kl.	Kamionka	Brasław	"	Budy Ossowskie	Kowel
11	Wojakiewicz Michał	"	"	Huta Stara	Krzemieniec	1-kl.	Kościuchnówka	Łuck
12	Ziębowa Stanisława	1. VIII. 33	7-kl.	Jagodzin-Rymacze	Luboml	7 kl.	Kozin	Dubno
13	Jewfimczuk Bazyli	1. VII. 33	2-kl.	Bołotkowce	Zdołbunów	3 kl.	Skrobaczów	Stopnica

Przeniesieni z urzędu dla dobra szkoły:

L. p.	Nazwisko i imię	Od dnia	Ze szkoły: stop. organ.	Ze szkoły: miejscowość	Ze szkoły: powiat	Do szkoły: stop. organ.	Do szkoły: miejscowość	Do szkoły: powiat
1	Jacyszynówna Zofja	1. VII. 33	Gimn. Państw.	Ostróg n/B.	Zdołbunów	7-kl.	Tuczyn	Równe
2	Romankiewicz Mikołaj, kier.	1. VIII. 33	7-kl.	Berezne	Kostopol	"	Kołki	Łuck

WYKAZ

kwot złożonych na budowę szkoły Schroniska im. Legjonów w Kościuchnówce, do dnia 15. sierpnia 1933 r.

1.	Saldo na dzień 25 maja 1933 r. (Dz. U. Nr. 6 z 1933 r.)	4.184 zł	88 gr
2.	Szkoła Powszechna w Plaszowej, pow. Dubno	1 „	80 „
3.	„ „ w Biskupiczach, pow. Włodzimierz	3 „	15 „
4.	Szkoła Powszechna w Batkowie, pow. Dubno	4 „	57 „
5.	„ „ w Werbie, pow. Dubno	9 „	55 „
6.	„ „ w Poniatówce, pow. Dubno	1 „	— „
7.	„ „ w Olesku pow. Luboml	8 „	55 „
8.	„ „ w Narajowie, pow. Dubno	1 „	50 „
9.	„ „ w Kalinówce, pow. Dubno	1 „	— „
10.	„ „ w Lipie, powiat Dubno	2 „	— „
11.	„ „ w Załucku, powiat Sarny	1 „	50 „
12.	„ „ w Świszczowie, pow. Sarny	2 „	— „
13.	Klasa II-a Gimn. Państwowego w Kowlu	8 „	50 „
14.	„ II-b Gimn. Państwowego w Kowlu	2 „	— „
15.	„ V-a Gimn. Państwowego w Kowlu	6 „	30 „
16.	Kooper. Uczn. Gimn. Państwowego w Kowlu	5 „	— „
17.	Klasa VII Gimn. Państwowego w Kowlu	18 „	41 „
18.	„ III Gimn. Państwowego w Kowlu	25 „	85 „
19.	„ IV-a Gimn. Państwowego w Kowlu	14 „	75 „
20.	Kółko Polon. Gimn. Państwowego w Kowlu	11 „	— „
21.	Szkoła Powszechna w Leduchówce, pow. Dubno	1 „	92 „
22.	„ „ w Borszczówce, pow. Dubno	2 „	25 „
23.	„ „ w Warkowiczach, pow. Dubno	10 „	35 „
24.	Szkoła Powszechna w Młodawie, pow. Dubno	2 „	80 „
25.	„ „ w Plaszówce, pow. Dubno	1 „	30 „
26.	Raich, G. Ostrów, pow. Dubno		80 „
27.	Szkoła Powszechna w Dobrowódce, pow. Dubno	2 „	31 „
28.	„ „ w Tesłuchowie, pow. Dubno	9 „	34 „
29.	„ „ w Ludgardówce, pow. Dubno	1 „	50 „
30.	„ „ w Białogródce, pow. Dubno	2 „	75 „
31.	„ „ w Budach, pow. Dubno	— „	75 „
32.	„ „ w Dojżnie, powiat Kowel	1 „	50 „
33.	Wada Piotr w Krzeszowie, powiat Włodzimierz	3 „	— „

34. Szkoła Powszechna w Ostach, pow. Sarny 2 zł — gr
35. „ „ w Adamówce, pow. Dubno 1 „ 35 „
36. Sywykówna Janina, Komczów, pow. Łuck 1 „ 50 „
37. Szkoła Powszechna w Kołkach, pow. Łuck 22 „ 37 „
38. Seminarjum Nauczycielskie w Ostrogu 21 „ 57 „
39. Szkoła Powszechna w Osadzie Ostrów, pow. Dubno — „ 40 „
40. Szkoła Powszechna w Kustyniu, pow. Równe 13 „ 22 „
41. „ „ w Bereźnicy, pow. Sarny 5 „ — „
42. Węgrzynówna Stefanja, Bilcze, pow. Dubno 3 „ 50 „
43. Szkoła Powszechna Bużany, pow. Horochów 2 „ 10 „
44. „ „ Nr. 1 w Dubnie 18 „ 65 „
45. „ „ Turyczany 11 „ 34 „
46. Klasa VI Gimnazjum Państwowego, Zdołbunów 2 „ 60 „
47. Szkoła Powszechna w Worczynie powiat Włodzimierz 5 „ 05 „
48. Szkoła Powszechna w Drewiniach, pow. Włodzimierz 5 „ 50 „
49. Szkoła Powszechna w Smordwie, pow. Dubno 2 „ 95 „
50. „ „ w Zamostach, powiat Włodzimierz 9 „ 10 „
51. „ „ Nr. 4 we Włodzimierzu 50 „ — „
52. „ „ w Przeroślu, pow. Dubno 2 „ — „
53. „ „ w Cumaniu, pow. Łuck 4 „ 59 „
54. „ „ w Nowosiółkach, powiat Dubno 2 „ 30 „
55. Szkoła Powszechna w Przemiłówce, pow. Dubno 1 „ 40 „
56. S. K. O. „Jedność“ Zdołbica powiat Zdołbunów 2 „ 50 „
57. Szkoła Powszechna w Siedmodybach, powiat Dubno 5 „ 65 „
58. Szkoła Powszechna w Podłożcach, pow. Dubno 1 „ 85 „
59. „ „ w Rusinowem Beresteczku, pow. Dubno 3 „ — „
60. Szkoła Powszechna w Nr. 3 we Włodzimierzu 25 „ — „
61. „ „ w Korytnicy n/Bugiem 17 „ 74 „
62. „ „ w Zimnem powiat Włodzimierz 6 „ — „
63. Szkoła Powszechna w Ludwipolu, powiat Włodzimierz 3 „ 40 „
64. Kamińska Janina, Włodzimierz 3 „ 50 „
65. Klasa V Gimnazjum Państwowego w Ostrogu 13 „ — „
66. Szkoła Powszechna w Suchowcach, pow. Równe 6 „ 39 „
67. „ „ w Miłostowie pow. Równe 7 „ 52 „
68. Kowalczuk Mateusz, pow. Równe 1 „ 50 „
69. Szkoła Powszechna w Posiąhwie, pow. Równe 1 „ 10 „
70. Ognisko Z. N. P. Korytnica pow. Włodzimierz 5 „ — „
71. Ognisko Z. N. P. Dziatkiewicze pow. Równe 19 „ 60 „

72.	Szkoła Powszechna w Wołkowyjach Polskich	2 zł — gr
73.	„ „ w Boczanicy, powiat Zdołbunów	3 „ — „
74.	Szkoła Powszechna w Wojutynie, pow. Łuck	1 „ 20 „
75.	„ „ w Tarakonowie, p. Dubno	4 „ 20 „
76.	„ „ w Strakłowie Cz., p. Dubno	3 „ 05 „
77.	„ „ w Nowożukowie, p. Równe	6 „ 30 „
78.	„ „ w Bogdaczowie, p. Równe	1 „ — „
79.	Szkoła Powszechna w Haliczanach, pow. Horochów	1 zł 30 gr
80.	Nauczyc. gminy Skobełka, pow. Horochów	7 „ 30 „
81.	Szkoła Powszechna w Nowosiółkach pow. Włodzimierz	4 „ — „
82.	Wydlichówna Wanda, Widiuty, pow. Kowel	3 „ — „
83.	Szkoła Powszechna w Michalu, pow. Włodzimierz	3 „ — „
84.	Szkoła Powszechna w Słowikowie, pow. Włodzimierz	5 „ — „
85.	Szkoła Powszechna w Falemiczach, pow. Włodzimierz	3 „ 30 „
86.	Szkoła Powszechna w Noworodczycach, pow. Zdołbunów	5 „ — „
87.	Szkoła Powszechna w Chorostowie pow. Włodzimierz	3 „ 50 „
88.	Szkoła Powszechna w Rusnowie, pow. Włodzimierz	5 „ — „
89.	Szkoła Powszechna w Przewałach, pow. Włodzimierz	7 „ 40 „
90.	Szkoła Powszechna w Ochotnikach, pow. Włodzimierz	4 „ 20 „
91.	Pietruszka Stanisław, Szpanów, pow. Równe	4 „ — „
92.	Szkoła Powszechna w Strakłowie, pow. Dubno	3 „ — „
93.	„ „ w Zimówce, pow. Dubno	— „ 95 „
94.	Szkoła Miernicza i Drogowa w Kowlu	26 „ — „
95.	Szkoła Powszechna w Uchowiecku, powiat Kowel	3 „ — „
96.	Szkoła Powszechna w Magance, pow. Kowel	1 „ — „
97.	„ „ w Kopaniu, pow. Dubno	1 „ 50 „
98.	„ „ w Kotowie, pow. Włodzimierz	4 „ 50 „
99.	Szkoła Powszechna w Chotiaczowie, pow. Włodzimierz	11 „ — „
100.	Szkoła Powszechna w Wierowie, pow. Włodzimierz	7 „ — „
101.	Szkoła Powszechna w Stawkach, pow. Włodzimierz	2 „ 31 „

102. Szkoła Powszechna we Władynopolu pow. Włodzimierz 4 zł 65 gr
103. Szkoła Powszechna w Białozowszczyźnie pow. Włodzimierz 6 „ 10 „
104. Klasa VII Gimnazjum Państwowego w Zdołbunowie 10 „ — „
105. Szkoła Powszechna w Barkach, powiat Luboml 2 „ — „
106. Szkoła Powszechna w Ratnie, powiat Kowel 3 „ 88 „
107. „ „ w Kosarzewie pow. Dubno 2 „ — „
108. „ „ w Poromowie. pow. Włodzimierz 1 „ 15 „
109. Szkoła Powszechna Romanówka, powiat Włodzimierz 3 „ 50 „
110. Szkoła Powszechna w Rogożanach, pow. Włodzimierz 2 „ 55 „
111. Szkoła Powszechna we Włodzimierzówce, powiat Włodzimierz 2 „ 50 „
112. Oddział Pow. Zw. Naucz. Pol. we Włodzimierzu 10 „ — „
113. Szkoła Powszechna w Równem, pow. Luboml 2 „ 06 „
114. Szkoła Powszechna w Czudlu, pow. Sarny 1 „ 50 „
115. Szkoła Powszechna w Owłoczynie, powiat Luboml 4 „ 10 „
116. Mielnik Wasyl w Sielcu, powiat Horochów 2 „ 50 „
117. Szkoła Powszechna w Uchowie, pow. Horochów 1 „ 50 „
118. „ „ w Żabce. pow. Łuck 1 „ — „
119. „ „ w Olesku, pow. Łuck 1 „ 50 „
120. „ „ w Podwysokie pow. Dubno 1 „ 50 „
121. „ „ w Krasnem, pow. Dubno 3 „ — „
122. „ „ w Płosce, pow. Dubno 1 „ 65 „
123. „ „ w Jasieniewiczach pow. Równe 5 „ — „
124. Szkoła Powszechna w Długiem Polu, powiat Dubno 1 „ 90 „
125. Szkoła Powszechna w Ozdeniżu, pow. Łuck — 2 „ — „
126. Szkoła Powszechna w Nikityczach, pow. Włodzimierz 2 „ 50 „
127. Szkoła Powszechna w Dereczyniu, pow. Włodzimierz 5 „ 20 „
128. Szkoła Powszechna w Pokosach, powiat Równe 1 „ 15 „
129. Szkoła Powszechna Krajów, powiat Zdołbunów 1 „ — „
130. Mozyniewicz Jerzy, Kolasów, powiat Łuck 1 „ — „
131. Vogelgesang Stan., Ołyka, pow. Łuck 51 „ 80 „
132. Szkoła Powszechna w Gródku, pow. Równe 32 „ 77 „
133. Szkoła Powszechna Majdan Komorowski, pow. Łuck 1 „ 50 „
134. Szkoła Powszechna w Pełży, powiat Dubno 4 „ — „
135. Szkoła Powszechna w Jeżutanach, pow. Dubno 2 „ 70 „

136.	Szkoła Powszechna w Wólce Sadowskiej, pow. Horochów	8 zł 55 gr
137.	Tokar Nicefor Stawki, powiat Kostopol	— „ 50 „
138.	Oddział Związku Strzeleckiego w Kowlu	6 „ — „
139.	Szkoła Powszechna w Ochmatkowie, powiat Dubno	— „ 60 „
140.	Szkoła Powszechna w Kopczu Czeskim, powiat Łuck	2 „ — „
141.	Szkoła Powszechna w Lachowie, powiat Horochów	1 „ 20 „
142.	Szkoła Powszechna w Zboryszowie, pow. Horochów	1 „ 50 „
143.	Szkoła Powszechna w Kopczu Ruskim, powiat Łuck	3 „ — „
144.	Szkoła Powszechna w Czetwerni, pow. Łuck	2 „ — „
145.	Szkoła Powszechna w Łukowie, pow. Łuck	3 „ — „
146.	Szkoła Powszechna w Przebrażu, pow. Łuck	2 „ — „
147.	Szkoła Powszechna w Wólce Wydran., powiat Włodzimierz	4 „ 50 „
148.	Szkoła Powszechna w Bystrekach, pow. Włodzimierz	2 „ 65 „
149.	Szkoła Powszechna w Sołtysach, pow. Włodzimierz	7 „ 20 „
150.	Szkoła Powszechna w Myszowie, pow. Włodzimierz	1 „ 50 „
151.	Szkoła Powszechna w Zasławiu, pow. Horochów	3 „ 25 „
152.	Ognisko Z. N. P. Poryck, pow. Włodzimierz	5 „ — „
153.	Szkoła Powszechna w Porycku, pow. Włodzimierz	5 „ — „
154.	Szkoła Powszechna w Porycku, pow. Włodzimierz	24 „ 65 „
155.	Szkoła Powszechna w Hołownie, pow. Luboml	2 „ — „
156.	Szkoła Powszechna w Białozórce, pow. Krzemieniec	23 „ 75 „
157.	Brodecki Stanisław w Potoczni	1 „ — „
158.	Szkoła Powszechna im. M. Kopernika Równe	20 „ 42 „
159.	Szkoła Powszechna w Zarzeczu, pow. Włodzimierz	4 „ 25 „
160.	Szkoła Powszechna w Horodyniach, pow. Łuck	3 „ 95 „
161.	Szkoła Powszechna w Koblinie, powiat Dubno	1 „ 50 „
162.	Komitet Zabawy 3-go Maja Datyń, pow. Kowel	6 „ 85 „
163.	Szkoła Powszechna w Stydyniu Wielkim pow. Kostopol	— „ 75 „
164.	Szkoła Powszechna w Gajkach, pow. Włodzimierz	5 „ 50 „
165.	Szkoła Powszechna Gurów, pow. Włodzimierz	5 „ 20 „

166. Szkoła Powszechna w Myzowie, pow. Kowel 3 zł — gr
167. Szkoła Powszechna w Niwach Złocz., pow. Dubno 3 „ 15 „
168. Szkoła Powszechna w Smykowie, pow. Dubno 3 „ 15 „
169. Szkoła Powszechna w Dorogostajach, powiat Dubno 2 „ 50 „
170. Szkoła Powszechna w Młynowie, pow. Dubno 4 „ 80 „
171. Szkoła Powszechna w Łobaczówce, pow. Dubno 1 „ 75 „
172. Szkoła Powszechna w Rudce-Zofjów., pow. Dubno 1 „ 20 „
173. Szkoła Powszechna w Sunatynie, pow. Dubno 1 „ 50 „
177. Szkoła Powszechna w Dulibach, pow. Włodzimierz 5 „ — „
175. Szkoła Powszechna w Trubkach, pow. Włodzimierz 1 „ 50 „
176. Hutnik Józef Wolica Zbyt., powiat Dubno 3 „ — „
177. Szkoła Powszechna w Dulibach, pow. Włodzimierz 4 „ 80 „
178. Szkoła Powszechna w Łyszczach, powiat Łuck 3 „ — „
179. Szkoła Powszechne w Szacku. pow. Łuck 1 „ 95 „
180. Szkoła Powszechna w Koniuszkach, powiat Dubno 1 „ 05 „
181. Szkoła Powszechna Jarosławicze, pow. Dubno 2 „ 60 „
182. Szkoła Powszechna w Mosuczach, powiat Włodzimierz 5 „ — „
183. Szkoła Powszechna w Gradzie Mazur., pow. Włodzimierz 2 „ 20 „
184. Szkoła Powszechna w Horochowie 15 „ 77 „
185. Myszkowska Halina Butmer, pow. Luboml 1 „ — „
186. Szkoła Powszechna w Cumowie, pow. Włodzimierz 3 „ 50 „
187. Szkoła Powszechna w Armatniowie, pow. Łuck 15 „ — „
188. Szkoła Powszechna w Ziemlicy, pow. Włodzimierz 2 „ 75 „
189. Państw. Gimn. Żeń. im. Unji Lubel. w Lublinie 42 „ — „
190. Szkoła Powszechna w Romanowie, pow. Łuck 6 „ 64 „
191. Szkoła Powszechna w Turji, pow. Włodzimierz 4 „ 10 „
192. Szkoła Powszechna w Zabłoćcach, pow. Włodzimierz 4 „ 50 „
193. Gimnazjum Państwowe w Kowlu 7 „ 80 „
194. Klasa IV Gimnazjum Państwowego Zdołbunów 10 „ — „
195. Szkoła Powszechna w Jabłonce, pow. Kostopol 1 „ 50 „
196. Szkoła Powszechna w Żabczu, pow. Łuck — „ 60 „
197. Szkoła Powszechna w Kątach, pow. Luboml 1 „ 50 „
198. Szkoła Powszechna w Korytni, powiat Dubno 1 „ — „
199. Szkoła Powszechna w Ignatówce, pow. Łuck 5 „ — „
200. Gimnazjum Państwowe w Łucku 200 „ — „

201.	Gimnazjum Oświata w Równem	30 zł 25 gr
202.	Szkoła Powszechna w Kniahininku, pow. Łuck	3 „ 68 „
203.	„ „ w Sielcu, pow. Sarny	2 „ 29 „
204.	„ „ w Borremcu, pow. Dubno	2 „ — „
205.	„ „ w Borogach, pow. Dubno	— „ 66 „
206.	„ „ w Sudobiczach, pow. Dubno	2 „ — „
207.	„ „ w Tetorach, pow. Sarny	1 „ — „
208.	„ „ w Rokiniach Nowych, powiat Łuck	2 „ 85 „
209.	Szkoła Powszechna w Radziwiłłowie powiat Dubno	23 „ 58 „
210.	Szkoła Powszechna w Obhowie powiat Dubno	1 „ 50 „
211.	„ „ w Surmiczach pow. Dubno	3 „ 55 „
212.	„ „ w Drańczy pow. Dubno	1 „ 10 „
213.	„ „ w Oparypsach pow. Dubno	1 „ — „
214.	„ „ w Janówce pow. Dubno	3 „ — „
215.	„ „ w Podlaskach pow. Równe	1 „ 82 „
216.	Spółdz. czn. 7-kl. szk. pow. Kiwerce pow. Łuck	20 „ — „
217.	Szkoła Powszechna w Władysławówce	2 „ — „
218.	Seminarjum Nauczycielskie Żeńskie Maciejów	15 „ — „
219.	Szkoła Powszechna w Balarce pow. Łuck	2 „ 20 „
220.	„ „ w Podborcach pow. Dubno	3 „ 35 „
221.	Salaburzanka Stanisława Kraków	1 „ — „
222.	Szkoła Powszechna w Grochowiskach powiat Luboml	1 „ — „
223.	Szkoła Powszechna w Siedmiarkach pow. Łuck	5 „ 55 „
224.	Strońska Irena Olstyń	— „ 50 „
225.	Szkoła Powszechna Poddębce powiat Łuck	3 „ 65 „
226.	„ „ Janiewicze pow. Włodzimierz	2 „ — „
227.	Szkoła Powszechna Marcelówka powiat Włodzimierz	3 „ — „
228.	Szkoła Powszechna Kołodeżskie Budki powiat Łuck	2 „ 15 „
229.	Szkoła Powszechna Żurcie pow. Kostopole	12 „ 83 „
230.	„ „ Betyń powiat Kowel	1 „ — „
231.	„ „ w Chopniówce pow. Łuck	1 „ 65 „
232.	„ „ w Szepetynie pow. Krzemieniec	2 „ 10 „
233.	Szkoła Powszechna w Ignatówce, pow. Łuck	3 „ — „
234.	„ „ w Wojnicy pow. Dubno	1 „ — „
235.	„ „ w Cyrylówce pow. Dubno	2 „ 05 „
236.	Szkoła Powszechna w Obyczu powiat Krzemieniec	3 „ 15 „
237.	Szkoła Powszechna w Kirynousze pow. Dubno	1 „ 05 „
238.	„ „ w Domaszowie pow. Łuck	— „ 50 „
239.	Kozakówna Kat. Kłobuczyn pow. Łuck	1 „ — „

240.	Szkoła Powszechna w Okorsku Małym powiat Łuck	1 zł 50 gr
241.	Szkoła Powszechna w Komarówce powiat Kostopol	1 „ 90 „
242.	Szkoła Powszechna w Koroście	3 „ 20 „
243.	„ „ w Mareninie pow. Kostopol	1 „ 01 „
244.	„ „ w Litwie powiat Łuck	1 „ 50 „
245.	„ „ w Korszowie pow. Łuck	3 „ — „
246.	„ „ w Malowie pow. Dubno	2 „ 80 „
247.	Czechorówna Zofja Wilcze	2 „ 65 „
248.	Duderak Irena Mydzk W. p. Kostopol	1 „ 50 „
249.	Szkoła Powszechna w Stepaniu	22 „ — „
250.	„ „ Majdan Lipieński	2 „ 50 „
251.	„ „ w Osowie k/Rafałówki	1 „ 20 „
252.	„ „ w Hołodnicy pow. Łuck	1 „ — „
253.	Sowa Józef w Komarówce powiat Dubno	1 „ 50 „
254.	Szkoła Powszechna w Trościaniu pow. Dubno	1 „ 10 „
255.	„ „ w Rudni powiat Łuck	1 „ 50 „
256.	„ „ w Ambukowie pow. Włodzimierz	2 „ 30 „
257.	Szkoła powszechna w Kol. Aleksandrji powiat Łuck	2 „ — „
258.	Morozów-Łozińska Beszyn powiat Równe	2 „ — „
259.	Spółdz. Uczn. w Brykowie powiat Krzemieniec	3 „ — „
260.	Szkoła Powszechna w Samowoli gm. Poryck	2 „ 11 „
261.	„ „ w Tarażu powiat Łuck	1 „ 50 „
262.	„ „ w Białymstoku pow. Łuck	5 „ 50 „
263.	„ „ w Klimentówce pow. Łuck	1 „ 70 „
264.	Jadwiczówna Winc. Zagajniki pow. Łuck	1 „ 50 „
265.	Paszkiewiczówna Irena Torczyn pow. Łuck	3 „ — „
266.	Szkoła Powszechna w Kol. Wiszniów pow. Łuck	2 „ — „
267.	„ „ w Tworzymierzu powiat Łuck	1 „ 85 „
268.	Szkoła powszechna w Szeplu pow. Łuck	3 „ 25 „
269.	„ „ w Kwasowie powiat Horochów	3 „ 90 „
270.	Szkoła Powszechna w Polaszach powiat Kostopol	2 „ 50 „
271.	Szkoła Powszechna w Kurhanach powiat Kostopol	1 „ 40 „
272.	Szkoła Powszechna w Niemilli pow. Kostopol	3 „ — „
273.	„ „ w Wilji pow. Kostopol	3 „ 33 „
274.	Olędzki Paweł w Moczuliszczach pow. Sarny	3 „ 75 „
275.	Zieliński Antoni Amelin p. Tuczyn	1 „ 85 „
276.	Szkoła Powszechna Skregitówka p. Deraźne	3 „ 27 „
277.	„ „ w Młyniskach p. Uściług	2 „ 50 „
278.	„ „ w Hołubnem pow. Kostopol	7 „ 66 „

279. Ciomber Stefan w Kudrance pow. Kostopol 1 zł 50 gr
280. Szkoła Powszechna im. Kr. Jadwigi w Równem 20 „ — „
281. Gimnazjum Państwowe w Łucku 89 „ 93 „
282. Szkoła Powszechna w Budkach Kudr. pow. Kostopol 1 „ 47 „
283. Szkoła Powszechna Boruchów pow. Łuck 3 „ 20 „
284. „ „ w Stydyniu M. pow. Kostopol 1 „ 20 „
285. Szkoła Powszechna Żeń. w Kostopolu 11 „ 46 „
286. „ „ 7-kl. w Klewaniu 19 „ 15 „
287. „ „ w Markostacji pow. Włodzimierz 4 „ 20 „
288. Klasa V Gimnazjum Państwowego w Zdołbunowie 7 „ 30 „
289. Szkoła Powszechna Niwy Hubińskie pow. Łuck 8 „ — „
290. „ „ w Marjanówce pow. Włodzimierz 2 „ — „
291. Szkoła Powszechna w Sergajówce pow. Łuck 1 „ 50 „
292. „ „ w Kałusowie pow. Włodzimierz 8 „ — „
293. Szkoła Powszechna Nr. 2 w Łucku 60 „ — „
294. „ „ w Ławrowie pow. Łuck 1 „ 41 „
295. „ „ w Grzegorzówce powiat Łuck 2 „ — „
296. Szkoła Powszechna w Antonowoli, pow. Łuck 8 „ 43 „
297. „ „ w Nowych Iwanicz. powiat Łuck — „ 80 „
298. Szkoła Powszechna w Lapolowie, pow. Łuck 1 „ 47 „
299. Naucz. rejonu Czaruków II, pow. Łuck 8 „ 50 „
300. Szkoła Powszechna, Hubin, pow. Łuck 5 „ 50 „
301. Nowakowska Br. Bujaniec, pow. Łuck 1 „ 75 „
302. Szkoła Powszechna 1-kl. w Kiwercach, powiat Łuck 2 „ 50 „
303. Szkoła Powszechna w Stómorgach, p. Młynów 1 „ — „
304. „ „ w Uhrynowie, pow. Łuck 4 „ — „
305. „ „ w Liptwinie, pow. Dubno 3 „ 50 „
306. „ „ w Łaskowie, pow. Włodzimierz 6 „ 55 „
307. Inspektor Szkolny we Włodzimierzu 14 „ 62 „
308. Szkoła Powszechna Nr. 3 we Włodzimierzu 8 „ 90 „
309. „ „ w Kosmaczowie, powiat Kostopol 2 „ 40 „
310. Szkoła Powszechna w Młodawie, pow. Dubno 1 „ 50 „
311. „ „ w Trościańcu, pow. Łuck 10 „ — „
312. „ „ w Trościańcu, pow. Łuck 3 „ 85 „
313. „ „ w Hadomiczach, pow. Łuck 5 „ 25 „
314. „ „ w Jagodzinie-Rymaczach 5 „ 10 „

315. Szkoła Powszechna w Jankowcach, p. Luboml. 2 zł 10 gr
316. „ „ w Halinówce, pow. Łuck 2 „ 15 „
317. „ „ w Chołoniewiczach, powiat Łuck 2 „ 15 „
318. Szkoła Powszechna w Datyniczach, pow. Dubno 2 „ 03 „
319. „ „ w Ludwusiu, pow. Łuck 2 „ 25 „
320. „ „ Orzeszyn, pow. Włodzimierz 1 „ 50 „
321. „ „ w Józefinie, pow. Łuck 10 „ 30 „
322. „ „ Nr. 3 w Korcu 20 „ 55 „
323. „ „ w Ochłopowie, pow. Horochów 1 „ 16 „
324. Szkoła Powszechna w Nr. 1 w Lubomlu 12 „ 48 „
325. „ „ w Maciejkach, p. Łuck 2 „ — „
326. „ „ Marja Wola, pow. Włodzimierz 3 „ 50 „
327. Szkoła Powszechna w Aremaczach, pow. Łuck 3 „ — „
328. „ „ w Kniahininku, pow. Łuck 2 „ 37 „
329. „ „ w Miłuszach, pow. Łuck 8 „ 10 „
330. „ „ Kopyle, pow. Łuck 2 „ 50 „
331. „ „ w Radomyślu, pow. Łuck 3 „ — „
332. „ „ w Podłużnem, p. Kostopol 1 „ — „
333. „ „ w Turzysku, pow. Kowel 33 „ 60 „
334. „ „ w Torczynie, pow. Łuck 16 „ 90 „
335. „ „ w Nosowicy Nowej, pow. Dubno 3 „ 35 „
336. Szkoła Powszechna w Czudwach, p. Deraźne 1 „ — „
337. „ „ w Czarukowie, pow. Łuck 3 „ 50 „
338. „ „ w Anatolji, pow. Łuck 3 „ 60 „
339. „ „ w Bieliczaj, p. Grzybowica 4 „ 65 „
340. „ „ w Pulmie, pow. Luboml 3 „ — „
341. „ „ Skiby, pow. Luboml 2 „ 50 „
342. Koop. Uczn. 3-kl. szk. p. Klewań 6 „ 78 „
343. Szkoła Powszechna w Bielinie, pow. Włodzimierz 5 „ 30 „
344. Szkoła Powszechna w Biskupiczach, pow. Włodzimierz 3 „ 50 „
345. Szkoła Powszechna w Harajmówce, pow. Łuck 1 „ 30 „
346. „ „ Gnojno, pow. Włodzimierz 4 „ 20 „
347. Gimnazjum Państwowe Włodzimierz 18 „ 35 „
348. Szkoła Powszechna im. J. Słowackiego w Równem 18 „ 07 „
349. Kom. Rodz. Szk. P. im. J. Słowackiego w Równem 20 „ — „
350. Spaska Helena, Mikuszyce, pow. Łuck 1 „ 50 „
351. Szkoła Powszechna, pow. Łuck 5 „ — „
352. „ „ w Kotowie, pow. Łuck 1 „ 05 „
353. „ „ w Palczy, pow. Łuck 2 „ 30 „

354. Szkoła Powszechna w Wiśniowcu Nowym 25 zł — gr
355. " " w Starej Liszni p. Grzybowica 6 " 25 "
356. Nauczycielstwo rejonu Wiśniowiec 46 " — "
357. Sigda Tomasz Leonówka, pow. Równe 4 " 80 "
358. Szkoła Powszechna w Wólce Kotowskiej pow. Łuck 3 " — "
359. Szkoła Powszechna w Liszni Nowej pow. Włodzimierz 2 " 90 "
360. Szkoła Powszechna w Postnikowie pow. Dubno 1 " 50 "
361. " " w Karaczunie pow. Kostopol 1 " 60 "
362. Szkoła Powszechna w Dominopolu pow. Włodzimierz 3 " 98 "
363. Szkoła Powszechna w Wólce Chrypskiej pow. Luboml 1 " 50 "
364. Szkoła Powszechna w Suchowoli powiat Sarny 1 " — "
365. Wojcicki Antoni Rafałówka powiat Łuck 1 " 65 "
366. Szkoła Powszechna w Hucie Stepań. powiat Kostopol 3 " 96 "
367. Naucz. rejonu Krzemieniec 31 " 36 "
368. Szkoła Powszechna Nr. 1 w Krzemieńcu 23 " — "
369. " " w Starożukowie powiat Równe 8 " 84 "
370. Szkoła Powszechna w Zalinie pow. Kostopol 1 " 65 "
371. " " w Pustoiwaninie powiat Krzemieniec 3 " — "
372. Szkoła Powszechna w Lasopolu pow. Kostopol 2 " 55 "
373. Woliński Eugenjusz Złaźno, pow. Kostopol 2 " — "
374. Szkoła Powszechna w Złotolinie, pow. Kostopol 1 " — "
375. " " im. Kazimierki Deraźne pow. Kostopol 19 " — "
376. Szkoła Powszechna w Gradkach, pow. Dubno 2 " 65 "
377. " " w Wierelówce, pow. Łuck 1 " 35 "
378. Kozikowski Kazimierz, w Puchach, pow. Szack — " 50 "
379. Szkoła Powszechna Nr. 3 w Łucku 63 " 30 "
380. Zienkiewicz Dyonizy, Chobułtow, pow. Włodzimierz 3 " — "
381 Szkoła Powszechna Żeńska w Sarnach 13 " — "
382. " " w Siennem, pow. Równe 1 " 20 "
383. Ognisko Naucz. w Werbie, pow. Włodzimierz 5 " — "
384. Szkoła Powszechna w Werbie, pow. Włodzimierz 14 " 20 "
385. Tuczapski Michał, Horodzice, pow. Sarny 2 " 60 "
386. Szkoła Powszechna w Kol. Dąbrowej, pow. Dubno — " 91 "
387. Szkoła Powszechna Mokwin, pow. Kostopol 1 " 20 "
388. " " Chworostów p. Włodzimierz 5 " — "

389.	Gimnaz. Samorz. i Szkoła Handlowa Krzemieniec	46 zł 95 gr
390.	Szkoła Powszechna Dębowa Karczma, pow. Łuck	1 „ 41 „
391.	Szkoła Powszechna w Rudni Łęcz., powiat Kostopol	3 „ — „
392.	Gładkiewicz Mikołaj Tynne, powiat Równe	1 „ 50 „
393.	Szkoła Powszechna w Poneblu, pow. Równe	2 „ 15 „
394.	„ „ w Klepaczowie, pow. Łuck	1 „ 60 „
395.	„ „ w Zagórcach D., p. Dubno	1 „ 50 „
396.	„ „ w Skurczu, pow. Łuck	7 „ 80 „
397.	„ „ w Maszowie, pow. Luboml	4 „ — „
398.	„ „ w Kołodeży, pow. Łuck	2 „ — „
399.	Spół. Uczn. Szk. Powsz. w Daniczowie	5 „ 37 „
400.	Gimn. Koeduk. Ros. T-wa Dobrocz. w Równem	5 „ — „
401.	Szkoła Powszechna Szumsk, pow. Krzemieniec	15 „ — „
402.	„ „ w Zapolu, pow. Luboml	— „ 80 „
403.	„ „ 7-kl. w Rożyszczach, pow. Łuck	25 „ 50 „
404.	Szkoła Powszechna Szczurzyn, pow. Łuck	5 „ — „
405.	Szkoła Powszechna w Wodzinowie, pow. Włodzimierz	5 „ 20 „
406.	Szkoła Powszechna Włodzimierzec, p. Sarny	5 „ — „
407.	„ „ w Nowem Teremnie, pow. Łuck	3 „ — „
408.	Szkoła Powszechna Nr. 4 w Łucku	47 „ — „
409.	Zofja Malwikowicz, Mielniki, pow. Szack	1 „ 50 „
410.	Dziubosik Zygmunt, Polanówka	2 „ — „
411.	Szkoła Powszechna w Zamogilu, pow. Łuck	2 „ — „
412.	„ „ w Aresztowie, pow. Równe	4 „ 20 „
413.	„ „ w Sitnicy, pow. Łuck	1 „ 50 „
414.	„ „ w Stawkach, p. Równe	2 „ 15 „
415.	„ „ w Michałówce, p. Kostopol	— „ 48 „
416.	„ „ w Dublanach, p. Dubno	— „ 80 „
417.	„ „ w Chrobrowiczach	5 „ 20 „
418.	„ „ Nr. 2 w Poczajowie	8 „ 15 „
419.	„ „ w Rokitnie, powiat Sarny	2 „ — „
420.	„ „ w Słowatyczach, p. Łuck	1 „ — „
421.	Gimn. Koeduk. z ukr. jęz. naucz. w Łucku	26 „ 40 „
422.	Inspektor Szkolny w Krzemieńcu	44 „ — „
423.	Szkoła Powszechna Bystrzyca n/Słuczem	— „ 77 „
424.	„ „ Milatyn, pow. Włodzimierz	2 „ 50 „
425.	„ „ w Opalinie	8 „ — „
426.	„ „ w Lubczu	5 „ — „
427.	„ „ Mniszyn	3 „ 58 „
428.	Gimnazjum Państwowe w Równem	271 „ — „
429.	Szkoła Powszechna w Żytyniu-Cukrowni	7 „ 02 „

430.	Szkoła Powszechna w Podzielczu, p. Kostopol	1 zł	— gr
431.	„ „ Nr. 2 w Korcu	10 „	20 „
432.	„ „ Nr. 1 w Korcu	6 „	50 „
433.	„ „ w Połonce, p. Łuck	1 „	— „
434.	Szczesiukowa Wasilisa Witoniż, pow. Łuck	1 „	50 „
435.	Szkoła Powszechna Ligowo	— „	50 „
436.	„ „ Nr. 5 w Łucku	50 „	83 „
437.	„ „ Nr. 7 w Łucku	32 „	— „
438.	„ „ w Bereścianach, p. Łuck	2 „	— „
439.	„ „ w Czartorysku, p. Łuck	3 „	— „
440.	„ „ w Koźleniczach, pow. Łuck	2 „	— „
441.	„ „ w Horodnie, pow. Luboml	2 „	— „
442.	„ „ w Oziercach, pow. Łuck	3 „	43 „
443.	„ „ w Hoszczy, pow. Równe	7 „	50 „
444.	„ „ w Chorochoryniu, p. Łuck	3 „	— „
445.	„ „ w Jeziorze, pow. Łuck	4 „	40 „
446.	„ „ w Nowej Czotanie, p. Łuck	3 „	— „
447.	Malińska Marja, Cezaryn, pow. Łuck	2 „	— „
448.	Szkoła Powszechna w Tomachowie	1 „	17 „
449.	„ „ w Wilhorze	1 „	43 „
450.	„ „ w Szkliniu Czes., pow. Łuck	3 „	85 „
451.	„ „ w Gruszwicy, pow. Równe	7 „	91 „
452.	„ „ w Podcurkowie, p. Równe	2 „	50 „
453.	„ „ w W. Lubaszy	3 „	— „
454.	„ „ w Jankiewiczach, pow. Kostopol	1 „	10 „
455.	Oddział Pow. Zw. Naucz. Pol. w Kowlu	20 „	— „
456.	Szkoła Powszechna Żeńska im. I. Mościckiego Kowel	30 „	50 „
457.	Szkoła Powszechna w Sukaczach, pow. Luboml	1 „	— „
458.	„ „ w Kobyli, pow. Równe	2 „	89 „
459.	„ „ w Białce, powiat Kostopol	2 „	— „
460.	„ „ w Kryczylsku, p. Stepań	5 „	24 „
461.	„ „ w Nudyżu, pow. Luboml	2 „	— „
462.	„ „ w Wolicy, p. Włodzimierz	4 „	— „
463.	„ „ w Niświczu, p. Łuck	12 „	77 „
464.	„ „ Nr. 3 w Kowlu	22 „	— „
465.	„ „ w Marysi, pow. Łuck	2 „	65 „
466.	„ „ w Bobołokach, p. Dubno	4 „	50 „
467.	Lewacka Halina, Huta Mydzka	1 „	— „
468.	Kółko kl. VI-b i kl. III Pań. Gimn. w Ostrogu	16 „	05 „
469.	Szkoła Powszechna w Czestnym Kreście	3 „	80 „
470.	„ „ w Bużance, p. Włodzimierz	3 „	93 „
471.	„ „ w Zwiżdżu, p. Kostopol	3 „	39 „
472.	Państw. Szkoła Zawod. Żeńska w Łucku	18 „	80 „
473.	Szkoła Powszechna w Kurhanach	3 „	50 „
474.	„ „ w Starej Hucie, p. Kostopol	2 „	36 „

475.	Szkoła Powszechna w Wesołówce, powiat Krzemieniec	5 zł — gr
476.	Szkoła Powszechna w Zukowie, p. Równe	3 „ 20 „
477.	Naucz. rejonu Łanowce i Białozórka	15 „ 35 „
478.	Szkoła Powszechna w Łanowcach	50 „ — „
479.	Jerszowa Anna, Niebożce	1 „ 25 „
480.	Szkoła Powszechna w Matuszówce, p. Łuck	10 „ 35 „
481.	„ „ w Łudzinie, p. Włodzimierz	3 „ — „
482.	Gimnazjum Państwowe w Dubnie	46 „ 30 „
483.	Szkoła Powszechna w Żytyniu Wielkim	4 „ — „
484.	„ „ w Milczy Małej, p. Dubno	1 „ 95 „
485.	„ „ w Lipnikach, p. Kostopol	1 „ — „
486.	„ „ w Bekorzynie	2 „ 25 „
487.	„ „ w Narutówce	2 „ 66 „
488.	Tańska Stanisława w Żukowcu, p. Łuck	3 „ 45 „
489.	Inspektor Szkolny w Kowlu	50 „ — „
490.	Szkoła Powszechna Peremiatyn	3 „ 50 „
491.	„ „ w Radowiczach, powiat Włodzimierz	— „ 50 „
492.	Szkoła Powszechna w Wełniczach, p. Dubno	2 „ 95 „
493.	„ „ w Chomącie, p. Dubno	1 „ — „
494.	„ „ w Nokrajowie, p. Równe	4 „ — „
495.	Aron Zilbersztejn, właść. piekarni, Kowel	10 „ — „
496.	Szkoła Powszechna w Kotowie, p. Łuck	5 „ — „
497.	„ „ w Czmykosie, p. Luboml	3 „ 30 „
498.	Gierowski B., Inspektor Szkolny, Łuck	72 „ 36 „
499.	Szkoła Powszechna Nr. 3 we Włodzimierzu	10 „ — „
500.	„ „ w Sytnie, pow. Dubno	1 „ 20 „
501.	Urzędnicy Biura Inspek. Szkoln. w Dubnie	16 „ — „
502.	Szkoła Powszechna w Buhryniu, p. Równe	3 „ 08 „
503.	„ „ w Wiśniowie, p. Luboml	1 „ 50 „
504.	„ „ w Malinie, pow. Łuck	7 „ — „
505.	„ „ w Dermance, p. Kostopol	1 „ 89 „
506.	Biedakowski Mieczysław, Chrypsk, p. Luboml	2 „ — „
507.	5-kl. Szkoła Powszechna w Stężarzycach, pow. Włodzimierz	19 „ 30 „
508.	Przyłucki Piotr, Rokitno wieś, p. Sarny	4 „ — „
509.	Szkoła Powszechna w Ujściu, p. Kostopol	1 „ — „
510.	„ „ w Nowosiółkach, powiat Włodzimierz	5 „ 17 „
	Razem	7.978 zł. 35 gr.

CZĘŚĆ NIEURZĘDOWA.

INŻ. K. LIPIŃSKI.
Równe-Woł.

O szkołach rolniczych na Wołyniu.

W kraju rolniczym, jak Polska, szkolnictwo rolnicze ma ogromne znaczenie, a obok szkolnictwa powszechnego powinno odegrać poważną rolę. Przykład państw o wysokiej kulturze rolniczej wskazuje, że w szeregu środków podniesienia rolnictwa pierwsze miejsce zajmuje szkoła rolnicza. Z chwilą odbudowy Państwa Polskiego i zmiany warunków politycznych docenienie tego zagadnienia znalazło swój wyraz w uchwaleniu przez Sejm w dniu 9 lipca 1920 r. ustawy o ludowych szkołach rolniczych, która przewiduje powstanie w każdym powiecie jednej szkoły rolniczej męskiej i jednej żeńskiej. Pomimo trudnych warunków ekonomicznych, Rząd popiera rozwój szkolnictwa rolniczego, a liczba szkół rolniczych samorządowych i państwowych wzrasta szybko. Nowa ustawa o ustroju szkolnictwa uzupełnia lukę, która powstała skutkiem braku skoordynowania wysiłków szkolnictwa powszechnego i rolniczego, nad podniesieniem rolnictwa, gdyż nowy ustrój ma zapewnić obywatelom jak najlepsze przygotowanie do życia, a program szkoły powszechnej ma przysposobić młodzież pod względem społeczno-obywatelskim i gospodarczym.

Młodzież szkół powszechnych na Wołyniu pochodzi przeważnie ze środowisk rolniczych, dlatego też szkoła powszechna będzie musiała uwzględnić to środowisko, wzbudzić u swych wychowanków zainteresowanie pracą rolnika, rozwinąć w nich dążność do podniesienia poziomu kulturalnego wsi oraz doskonalenia form organizacyjnych i technicznych pracy na roli. Konsekwencją tego winno być dążenie absolwentów szkół powszechnych do zdobycia fachowych wiadomości i praktycznych umiejętności z zakresu rolnictwa i gospodarstwa domowego w szkołach rolniczych i na wszelkiego rodzaju kursach, uwzględniających potrzeby rolnika.

Szkolnictwo rolnicze na Wołyniu jest jeszcze młode i nieliczne. Jako takie nie zdołało jeszcze zdobyć należnej sobie popularności. Brak jeszcze zrozumienia potrzeby oświaty rolni-

czej i w samem społeczeństwie rolniczem. Kontakt i współdziałanie nauczycielstwa szkół powszechnych ze szkołami rolniczemi oraz organizacjami i instytucjami, przeznaczonemi do szerzenia oświaty rolniczej przyczynić się może do stworzenia nowego typu rolników i gospodyń wiejskich, świadomych swych obowiązków obywatelskich i umiejących dźwignąć warsztat pracy rolnej na odpowiedni poziom.

Męskich szkół rolniczych na Wołyniu jest 3, z nich 2 państwowe i 1 samorządowa, żeńskich 1 — państwowa. Pozatem są 3 wędrowne męskie, z których dwie są w stadjum organizacji, oraz 2 wędrowne żeńskie. Szkoły te rozmieszczone są w sposób następujący:

1) Państwowa Szkoła Rolnicza Męska w Trościańcu, poczta loco, powiat Łuck. Dojazd do st. Kiwerce. Kurs $1^1/_2$ roczny.

2) Państwowa Szkoła Rolniczo-Chmielarska Męska w Szubkowie, poczta Tuczyn, powiat Równe — dojazd do st. Równe. Kurs rolniczy trwa $1^1/_2$ roku, dla specjalizujących się w chmielarstwie kurs przedłuża się o 6 miesięcy, czyli trwa dwa lata.

Rok szkolny w tych szkołach rozpoczyna się 15. XI. każdego roku.

3) Szkoła Rolnicza Sejmiku Krzemienieckiego w Wiśniowcu, poczta Wiśniowiec, pow. Krzemieniec. Dojazd do st. Krzemieniec. Kurs 11-miesięczny. Początek kursu 15. I. każdego roku.

Do szkół powyższych wymagane jest ukończenie 6—7 oddziałów szkoły powszechnej, w razie wolnych miejsc przyjmowani są kandydaci z niższem wykształceniem. Pierwszeństwo mają synowie samodzielnych gospodarzy.

4) Państwowa Szkoła Rolnicza Żeńska w Horyńgrodzie, poczta Tuczyn, powiat Równe. Dojazd do Równego. Kurs trwa 11 miesięcy i rozpoczyna się 15. XI. każdego roku. Do przyjęcia pożądane jest ukończenie szkoły powszechnej.

5) Państwowa Wędrowna szkoła Rolnicza Męska w Belmażu, poczta Ostróg, pow. Zdołbunów.

6) Państwowa Wędrowna Szkoła Rolnicza Męska w Sarnach Dorotyczach, poczta Sarny (w stadjum organizacji).

7) Państwowa Wędrowna Szkoła Rolnicza Męska w Adamówce, poczta Maciejów, pow. Kowel (w stadjum organizacji).

8) I Państwowa Wędrowna Szkoła Żeńska w Dubnie. Poczta loco. Sejmik Powiatowy.

9) II Państwowa Wędrowna Szkoła Żeńska w Ochłopowie, poczta Drużkopol, pow. Horochów.

Wędrowne szkoły przerzuca się z miejsca na miejsce, organizując kurs rolniczy, trwający 3—$3^1/_2$ miesięcy. W ciągu roku w zależności od frekwencji i warunków każda szkoła organizuje 2—3 kursy.

Typ szkoły stałej umożliwia gruntowniejsze przygotowanie do pracy na roli i przysposobienie do działalności społeczno-rolniczej, typ drugi daje możność przeszkolania większej ilości młodzieży, która po ukończeniu zrzesza się w Koła Młodzieży, Koła Rolnicze, wzgl. Koła gospodyń wiejskich. W Kołach tych odbywa się dalsze doszkolanie w zawodzie rolniczem pod kierunkiem instruktorów.

Wymienione wyżej szkoły i kursy rolnicze narazie zaspakajają potrzeby Wołynia. Rozwój ich w znacznym stopniu zależeć będzie od uświadomienia młodzieży w szkołach powszechnych o konieczności dokształcania się zawodowego w szkołach i na kursach rolniczych. Niewątpliwie nauczyciele szkół powszechnych już w bieżącym roku zainteresują się tem zagadnieniem i poinformują absolwentów o możliwości przygotowania się do zawodu rolnego w szkołach rolniczych na Wołyniu.

WŁADYSŁAW CHMIELOWIEC

Insp. Szk. w Kostopolu.

Zasada stopniowania trudności w nowym programie arytmetyki z geometrją.

Nowy program arytmetyki z geometrją posiada kilka cech charakterystycznych jak: 1) podstawy psychologiczne w postaci uwzględnienia faz rozwojowych psychicznych, 2) taką konstrukcję programu, że program każdego szczebla jest zaokrągloną całością, 3) znaczną redukcję materjału (zwłaszcza geometrji) w porównaniu z dawnym programem, 4) mocne uwzględnienie zasady stopniowania trudności, 5) „życiowość“ programu. Te cechy uważam za najistotniejsze. Jak świadczy nagłówek, chciałbym się zająć tutaj poszukiwaniem zasady stopniowania trudności w programie rachunków z geometrją.

Jak powiedziałem, poszczególne szczeble programu mają wyraźny i odrębny charakter. Na szczeblu I mamy do czynienia prawie wyłącznie z liczbami całkowitemi (poza elementami zaokrąglającemi szczebel w kl. IV).

Na szczeblu II przychodzi cały dział o ułamkach zwykłych i dziesiętnych i cała geometrja.

Na szczeblu III niema materjału, który — jako całość — mógłby być jakoś ogólnie nazwany czy zatytułowany, są jedynie ćwiczenia i zadania uzasadnione wyłącznie praktyczną potrzebą życiową, a zaokrąglające cały program.

Jeżeli się zgodzimy, że ułamki i geometrja są pojęciowo trudniejsze od liczb całkowitych, jeżeli weźmiemy pod uwagę, że w kl. VII. t. j. na szczeblu III będziemy utrwalali, a tylko nieco rozszerzali materjał uprzednio przerobiony, przepraco-

wany — w tych trzech blokach programu widzimy wyraźnie uwzględnioną zasadę stopniowania. Dodać tu — ogólnie choć — trzeba, że z programu usunięto materjał, który przerastał możliwość dziecka szkoły powszechnej, który w ostatnich latach miał tendencję zniknięcia z programu, a który naruszał i paczył zasadę stopniowania trudności, będąc za trudnym i w szkole powszechnej zbytecznym, jak ogromna kiedyś partja algebry, krzywe stożkowe związane z pojęciem funkcji, ogromny materjał z geometrji i t. d. Zasada stopniowania była i w starym programie, wyglądało to nawet dość jasno: w klasach I, II, III, rachunek pamięciowy z tem, że w klasie I — 4 działania w zakresie do 20 (dzielenie w r. 1931 usunięte), w klasie II — 4 działania w zakresie 100, w klasie III — do 1000, w klasie IV — rachunek pamięciowy w zakresie 10.000, następnie działania piśmienne, następnie rozszerzenie zakresu liczbowego. A zatem miarą stopnia trudności na szczeblu I jest — pomiędzy innemi zakres liczbowy, w którym umysł dziecka ma się w danej klasie poruszać. Jest to słuszne, gdyż wytworzenie pojęcia liczby większej jest trudniejsze, a nawet przy liczbach b. dużych — niemal niemożliwe. Stopniowe zwiększanie zakresu liczbowego jest słuszne, było ono i w dawnym programie, pozostało i w nowym.

Zdajemy więc sobie sprawę, że w nowym programie w imię zasady stopniowania a) na szczeblu I operujemy (pomijam wyjątek w klasie IV) liczbami całkowitemi a b) w poszczególnych klasach tego szczebla stopniujemy zakres liczbowy.

W myśl tej zasady stopniowania jest zbudowany cały program i na szczeblu I określony zakres liczbowy na poszczególne klasy, ale zasada ta utrzymana być winna i na przestrzeni poszczególnych klas, wewnątrz określonego nowego dla każdej danej klasy zakresu. I tutaj znajdziemy znaczne różnice pomiędzy nowym a dawnym programem.

Ponieważ byłoby zbyt obszerne omawianie tego zagadnienia we wszystkich klasach, a program kl. I naogół nie odbiega od programu rachunków, wprowadzonego w 1932 r., zajmę się w szczególności programem kl. II, gdyż w tej klasie nowy program rachunków wchodzi w życie, a klasę tę posiada każda szkoła powszechna. W klasie II przypada nowy zakres liczbowy od 20 do 100 — postaram się wykazać o ile w tych granicach w dziedzinie rachunkowej budowa programu uwzględnia zasadę stopniowania i to na przestrzeni całej klasy. W programie dawnym przerabiało się, odpowiednio uszeregowane wszystkie przypadki na dodawanie i odejmowanie w zakresie dowolnych liczb. Potem następowało mnożenie, a potem dzielenie — w zakresie tabliczki mnożenia. Układ ten miał tę ujemną stronę, że naruszał właśnie zasadę stopniowania, mieścił bowiem w budowie swej tezę, że dodawanie i odejmowanie

jest przystępniejsze dla dziecka, niż tabliczka mnożenia, dzielenie w zakresie tabliczki mnożenia. Z tego wynikałoby, że metodycznie i pojęciowo dodawanie liczb dwucyfrowych z przekraczaniem t. zw. progu dziesiątkowego, jest dla dzieci przystępniejsze, niż np. 40 : 2 czy 5×10 i t. d.

Drugą ujemną cechą programu w tej klasie była po rozwinięciu zakresu liczbowego do 100 — granica pomiędzy działaniami, uwidoczniona w samym układzie — dziecko kilka miesięcy dodawało i odejmowało, drugich kilka miesięcy mnożyło, a potem dzieliło. Tem samem zatracało się pokrewieństwo działań pomiędzy sobą, a dziecko częstokroć, ucząc się tabliczki mnożenia i dzielenia, zapominało dodawać i odejmować.

Oczywiście nauczyciel inteligentny zawsze miał możność w klasie II wiązania wszystkich 4-ch działań, gdyż, opracowując np. dodawanie pełnych dziesiątek, mógł i powinien związać to z odejmowaniem, a stale odwoływać się przy rozwiązywaniu zadań do mnożenia, przerabianego w kl. I i dzielenia — na początku klasy II. Powtarzam — nauczyciel mógł, bo od jego pomysłowości to zależało, pracę czynić interesującą, a działy rachunków, przedtem przerobione, przypominać, utrwalać i ćwiczyć.

Jednak układ programu sugerował rozbicie na 2 partje — dodawanie i odejmowanie w zakresie 100, a potem mnożenie i dzielenie w zakresie tabliczki mnożenia. W dodatku tabliczka mnożenia, która poza metodycznem wprowadzeniem w rzecz obciążała pamięć — podana była w jednej masie, przyczem znów sugerowało się w takim porządku, że najpierw była tabliczka mnożenia „na 2“ „na 3“ „na 4“, „na 5“, — i t. d. I znów nauczyciel mało doświadczony przerabiał tabliczkę „na 5“ później, niż „na 3“ lub „4“ — wbrew zasadzie stopniowania, a zgodnie z sugestją programową. W ten sposób nietylko pomijano zasadę stopniowania, ale trzeba było dużo wysiłku, by uniknąć przemęczenia jednym, długo przerabianym działem — i nudy.

Pozwoliłem sobie na tę charakterystykę programu dawnego, by tem lepiej uzmysłowić sobie zasadę tę w programie nowym.

Program składa się z 4-ch działów, przyczem zastrzeżony jest porządek działów i treść każdego działu, t. zn. niewolno działów przestawiać, nie wolno przenosić materjału z jednego działu do drugiego. Wolno natomiast grupować odpowiednio materjał wewnątrz danego działu, ma prawo nauczyciel opracować „linję przewodnią“ w realizacji materjału, byleby ta „linja“ była w zgodzie z „linją“ posiadaną przez wybrany przez nauczyciela podręcznik.

Widzimy w programie, że w każdym z pierwszych trzech działów mamy wszystkie cztery działania, w ostatnim tylko, w IV dziale mamy jedynie podane mnożenie i dzielenie, co nie znaczy, że niema utrwalania dodawania i odejmowania w przerobionym zakresie.

A zatem usunięty jest, choćby pozorny, podział na niezależne od siebie partje materjału, odpowiadające działaniom lub grupom działań. I to jest jedną dodatnią cechą programu kl. II — związanie, spokrewnienie wszystkich 4-ch działań pomiędzy sobą. Skoro zatem na przestrzeni całego roku mamy wszystkie 4 działania, skoro działów tych przestawiać ani treści ich zmieniać nie wolno, jest jakieś kryterjum, które decydowało o podziale materjału rachunkowego na te 4 działy. Przypatrzmy się, co zawiera każdy z tych działów.

Przedewszystkiem odnośnie dodawania i odejmowania.

W dziale I — dodawanie i odejmowanie w zakresie 20, t. j. powtórzenie kl. I.

W dziale II mamy w zakresie 100:

a) dodawanie liczby jednocyfrowej do liczby dwucyfrowej,

b) odejmowanie liczby jednocyfrowej od liczby dwucyfrowej,

c) dodawanie pełnych dziesiątek do liczby dwucyfrowej,

d) odejmowanie pełnych dziesiątek od liczby dwucyfrowej.

W dziale III mamy w zakresie 100 — dodawanie i odejmowanie dowolnych liczb dwucyfrowych.

W dziale IV — nowego materjału z dodawania i odejmowania niema, a więc jest powtórzenie i utrwalenie materjału już przerobionego. Widzimy zatem rozmieszczenie dodawania i odejmowania na przestrzeni całego roku, przyczem istota pracy przypadnie na dział II i III czyli na „pierwszy i drugi cykl działań w zakresie 100".

Stopniowanie b. wyraźne: w dziale I — zakres do 20; w dziale II i III zakres coprawda ten sam — do 100, ale ustopniowane są fazy czy etapy pod względem trudności i to jest oczywiste. W dziale IV trzeba będzie wiadomości z dodawania i odejmowania ćwiczyć i utrwalać, wyzyskiwać w zadaniach, wiązać z przypadającym tam nowym materjałem z mnożenia i dzielenia. Nowy materjał, jak mówimy, przypadnie w dziale II i III.

W dziale II powiada się: dodawanie liczb jednocyfrowych do dowolnych dwucyfrowych np. $70 + 2$; $24 + 3$; $36 + 4$; $57 + 9$, powiada się też: dodawanie pełnych dziesiątek do dowolnej liczby dwucyfrowej np.: $50 + 30$; $56 + 30$.

Jeżeli przypatrzymy się tym przykładom z dodawania, zauważymy, że każdy przykład jest inny pod względem stop-

nia trudności i z dodawania w dziale tym możemy rozróżnić fazy, odpowiadające przykładom:

$$50+3;\ 56+3;\ 56+4;\ 56+7;\ 50+40;\ 53+40.$$

W pierwszych 4 fazach mamy stopniowanie, przyczem do liczb dwucyfrowych dodajemy jedności, w 5 i 6 przypadku — pełne dziesiątki.

Wszystkie te przypadki przygotowują grunt do materjału w dziale III — dodawanie dowolnych liczb dwucyfrowych np.:

$$56+32;\ 56+34;\ 56+39;$$

i tu widzimy 3 etapy kolejne, w robocie przemyślanej niemożliwe do przestawienia, bo uszeregowane w myśl zasady stopniowania.

Z dodawaniem program klasy II załatwia się w trzech uszeregowanych tematach. Nauczyciel, opracowujący program, honorując zasadę stopniowania, znajdzie w tych trzech tematach aż 9 etapów pracy — 6 w dziale II, 3 — w dziale III.

Program przy każdym temacie z dodawania dorzuca odrazu odpowiednie, odwrotne temu dodawaniu, odejmowanie — otrzymamy więc ciąg następujący w dziale II:

Dodawanie.	Odejmowanie.
40 + 3	43 — 3
44 + 3	46 — 3
47 + 3	50 — 3
49 + 3	52 — 3
40 + 30	50 — 30
46 + 30	54 — 30

i w dziale III:

46 + 33	54 — 32
46 + 34	54 — 34
46 + 35	54 — 36

Z powyższych przykładów widać odpowiedniość, związek i równoległość dodawania i odejmowania, widać też uszeregowanie trudności.

Ponieważ dział I przygotowuje następne, a IV jest wykończeniem pracy z dodawania i odejmowania, widzimy, że te dwa działania są rozmieszczone na przestrzeni całego roku szkolnego i to rozmieszczone celowo i zgodnie z zasadą ustopniowania trudności.

Odnośnie mnożenia.

Zasadniczy materjał pozostaje ten sam, co w programie dawnym, t. j. tabliczka mnożenia z dodaniem tylko najłatwiejszych przypadków mnożenia liczby dwucyfrowej przez jednocyfrową. Tutaj następuje zasadnicza różnica w konstrukcji

dawnego a obecnego programu. Dawny program podawał tabliczkę mnożenia w jednym bloku, przerabiało się ją przeważnie po skończeniu dodawania i odejmowania. Obecnie i tabliczka mnożenia rozmieszczona jest na przestrzeni całego roku, pomiędzy 4 programowe działy.

W dziale I — mnożenie w zakresie 20, przyczem mnożnik (stoi w mnożeniu na pierwszem miejscu) jest najwyżej 5.

W dziale II — opracowujemy wszystkie przypadki mnożenia w takim zakresie, by mnożnik nie przekraczał 5, a mnożna 10. Przy podziale tabliczki mnożenia na 4 ćwiartki (mówi o tem Jeleńska w „Metodyce pierwszych lat nauczania") mamy w tym dziale jeden przypadek z I ćwiartki, a mianowicie 5×5 i te przypadki z ćwiartki II, które w I klasie przerabiane nie były — razem 15 przypadków mnożenia.

W dziale III przerabiamy przypadki, gdy mnożnik jest 6, 7, 8, 9 albo 10, a mnożna = 1, 2, 3, 4 lub 5. — Ta ćwiartka jest symetryczna z II t. zn. jeżeli przestawimy czynniki w ćwiartce II, otrzymamy przypadki z ćwiartki III i odwrotnie. Przy opracowywaniu tej ćwiartki tabliczki mnożenia zaleca program stosować przestawialność czynników, czyli wiązać z sobą II i III ćwiartkę.

W dziale IV — przychodzi ćwiartka 4-ta, najtrudniejsza, gdyż i mnożnik i mnożna są liczbami pierwszej dziesiątki, ale większemi od 5. Tutaj też miejsce ma przestawialność czynników, a przypadki symetryczne znajdą się w tej samej ćwiartce.

Tutaj też spotykamy się z wyraźnem stopniowaniem, przyczem w dziale III przy opracowywaniu ćwiartki III — choć dzieci same tą rzecz mogą wcześniej spostrzec — wprowadzimy prawo przemienności przy mnożeniu.

W dziale IV jest rzecz w dawnym programie nieistniejąca a mianowicie: najłatwiejsze przypadki mnożenia liczby dwucyfrowej przez jednocyfrową. — Przypadki „najłatwiejsze" t. zn. dostosowane do zasady stopniowania. Dziecko, przerabiając tabliczkę mnożenia, ćwiczy się w dodawaniu, a zarazem przygotowuje sobie w podświadomości materjał do opanowania, później — w klasie III — pamięciowej metody mnożenia przez liczbę jednocyfrową liczby 2—3 cyfrowej.

Ten podświadomy zarys metody pozwoli dziecku już w końcu kl. II opanować łatwe mnożenie liczby dwucyfrowej przez jednocyfrową np. 2×15; 3×10; 5×11 i t. p. Obliczenie takie, sprowadzone do dodawania, nie jest trudniejsze niż 8×9 czy 9×7.

Odnośnie dzielenia.

W kl. II mamy do czynienia z dzieleniem wyłącznie w zakresie tabliczki mnożenia i to tylko z dzieleniem bez reszty.

Program wyraźnie rozróżnia dzielenie dwóch rodzajów: „po kilka“ i „na kilka“ — czyli mieszczenie i dzielenie, choć wprowadzenia terminów mieszczenia i dzielenia program nie przewiduje.

Zarówno mieszczenie jak i dzielenie ma punkt wyjścia w tym samym przypadku mnożenia np.:

$7 \times 8 = 56 \begin{cases} 56 : 8 & \text{— jest mieszczeniem (dzielenie „po kilka“)} \\ 56 : 7 & \text{— jest dzieleniem (dzielenie „na kilka“).} \end{cases}$

Jaśniej ta rzecz wystąpi, jeżeli zastanowimy się chwilę nad samem mnożeniem. Program powiada, że w mnożeniu mnożnik stoi na pierwszem miejscu. Jeżeli to odniesiemy do konkretnego zadania, to mnożnik winien być liczbą oderwaną, mianowana może być tylko mnożna np.:

7 gr. + 7 gr. + 7 gr. = 3 × 7 gr. = 21 gr.

to mnożenie 3 × 7 gr. = 21 gr.

można dwojako odwrócić:

21 gr. : 7 gr. = 3 — mieszczenie — bierzemy „po kilka“.
21 gr. : 3 gr. = 7 gr. — dzielenie — dzielimy „na kilka“.

Przy mieszczeniu jest zasadniczo iloraz oderwany (dzielna i dzielnik — mianowane), przy dzieleniu — iloraz mianowany (dzielna mianowana, dzielnik — oderwany).

Pozwoliłem sobie trochę miejsca poświęcić powyższym rozważaniom z dwóch względów. Po pierwsze — wyraźne, programowe rozróżnienie dzielenia „po kilka“ i dzielenia „na kilka“ ma miejsce pierwszy raz. Po drugie — kwestja mnożnej i mnożnika była różnie w różnych szkołach traktowana i o ile zapis dodawania i odejmowania nie budził wątpliwości, to przy zapisie mnożenia panowała dowolność i spotkać się można było z faktem, że temu samemu rysunkowi np. 6 razy po 3 kreski na tablicy odpowiadało równie dobrze 6 × 3, jak 3 × 6. To, co dla nauczyciela było rzeczą oczywistą i zupełnie jasną — prawo przemienności przy mnożeniu, dla dziecka klasy I, gdy pojęcie formuły jest o tyle jasne, o ile godzi się z poglądem i z mową — ta rzecz jasna nie była. Przeciwnie — dowolności w zapisie odpowiadał chaos w umyśle dziecka. Dopiero program klasy I, wprowadzony w 1932/33 roku szkolnym tę poprawność zapisu przy mnożeniu regulował. Dziś, gdy na dobrem pojęciu mnożenia budować mamy dwa rodzaje dzielenia (później dopiero sprowadzone do jednego działania). dziś jasne postawienie tej sprawy i gruntowne porozumienie się uważałem za konieczne.

Jeżeli chodzi o sam materjał programowy, to dzielenie — podobnie jak i mnożenie — jest rozmieszczone na przestrzeni

całego roku i w każdym dziale programu ma wyraźnie określony i w dodatku nowy materjał.

Dział I. Dzielenia w kl. I niema obecnie zupełnie, zjawia się dopiero w dziale I programu w kl. II w postaci dzielenia „po kilka", czyli mieszczenia. W dziale tym z dodawania, odejmowania i mnożenia powtarzamy i utrwalamy jedynie materjał z kl. I, uzupełniając go wprowadzeniem właśnie mieszczenia i to tylko w tym zakresie, w jakim w klasie I przerobione było mnożenie.

W dziale II rozszerzamy dzielenie „po kilka" na obydwie ćwiartki tabeli mnożenia t. j. w tym zakresie, w jakim przerobiliśmy mnożenie. Następnie wprowadzamy i w tym samym zakresie opracowujemy dzielenie „na kilka". Rozróżnienie ścisłe tych dzieleń przy stosowaniu poglądu i przy zapisie jest konieczne.

W dziale III — przed opracowaniem dzielenia i mieszczenia w zakresie 3-ch ćwiartek tabeli mnożenia przychodzi sprowadzenie dwóch rodzajów dzielenia do jednego działania. Dzielenie przerabiamy dopiero po mnożeniu w zakresie trzech ćwiartek i po zapoznaniu dzieci z przemiennością czynników przy mnożeniu.

Dział IV — tutaj przerabiamy już dzielenie (oba rodzaje, bez ciągłego rozróżniania) w zakresie IV ćwiartki, a więc całej tabeli mnożenia. Jeżeli chodzi o dzielenie, to — poza metodycznem i pojęciowem rozróżnieniem mieszczenia i dzielenia — z dzieleniem i mieszczeniem obracamy się stale w takim samym zakresie liczbowym i przy takiem samem stopniowaniu trudności. Dzielenie i mnożenie są nierozerwalnie z sobą związane — podobnie, jak dodawanie z odejmowaniem. Program mówi też jasno, że należy dodawanie i odejmowanie w tej klasie stale przeplatać i mnożeniem i dzieleniem. Zatem konstrukcja programu rachunków jest taka, że wszystkie cztery działania są rozmieszczone na przestrzeni całego roku — zgodnie z zasadą stopniowania. Niema — jak mówiliśmy sezonu na jakieś działanie i choć nie będzie możliwe, ani pożądane posuwanie się naprzód z materjałem rachunkowym jednocześnie na wszystkich czterech działaniach i na danej lekcji, nauczą się dzieci czegoś nowego z jednego tylko działania, to pamiętać musimy — i konstrukcja programu nam to sugeruje — wszystkie cztery działania ustawicznie wiązać i przeplatać i ćwiczyć. Wyrazem matematycznym tego pokrewieństwa działań będzie wprowadzone już na początku kl. III — „łączenie działań w jednym zapisie i użycie nawiasów".— Miejscem dla łączenia działań w kl. II będą zagadnienia i zadania matematyczne.

Jak widzimy, zasada stopniowania w dziedzinie rachunkowej w konstrukcji programu jest jasno, wyraźnie i konse-

kwentnie utrzymana. O ile dawny program podawał materjał w ujęciu jakby pionowem — działanie jedno po drugiem, to nowy uwspółcześnił wszystkie 4 działania, traktuje bowiem wszystkie 4 działania równolegle, podając w każdym z 4-ch okresów pracy w tym przedmiocie w kl. II materjał ze wszystkich działań. Dlatego też starałem się — z punktu widzenia zasady stopniowania, dla tem większej przejrzystości, omówić każde działanie osobno.

To byłoby wszystko w dziedzinie rachunkowej programu. Nie mogę jednak pominąć — aby nie być źle zrozumianym — kilku zagadnień z tego właśnie materjału rachunkowego.

Program mówi, że przy mnożeniu mnożnik stoi na pierwszem miejscu, ja zaś odniosłem to nawet do konkretnych przykładów zapisu mnożenia. Natomiast w dziale III programu przerobić trzeba przecież przemienność przy mnożeniu. Należy usunąć więc ewentualne nieporozumienie. Wprowadzone prawo przemienności ma cel dwojaki:

1) pogłębienie pojęcia mnożenia przez poznanie tej własności czynników,

2) usprawnienie techniki rachunkowej.

Kwestja miejsca mnożnej i mnożnika jest rzeczą prawie obojętną przy liczbach oderwanych, natomiast — istotną w konkretnem zadaniu, gdzie formuła i zapis są wyrażaniem się „w języku matematycznym“ mnożenia: 6×4 gr. i 4×6 gr. — nie są identyczne, gdyż nie jest np. identyczne kupno 6 zeszytów po 4 grosze, czy 4 zeszytów po 6 groszy. Program powiada że przy konkretnem zadaniu obowiązuje prawidłowy zapis. Ma to kolosalne znaczenie przy rozwiązywaniu zadań tekstowych i zagadnień praktycznych — umiejętne, poprawne ujęcie zadania w zapis matematyczny, przy łączeniu w tym zapisie kilku działań. Aby uniknąć zachwiania wytworzonych pojęć lub błędnych skojarzeń, należy przemienność czynników przy mnożeniu oprzeć na poglądzie w oderwaniu od konkretnego zadania, a jeżeli w związku z treścią zadaniową — to ze wszystkiemi koniecznemi wyjaśnieniami i zastrzeżeniami. Podobnie bywa przy dzieleniu i mieszczeniu — przy konkretnem zadaniu, z trzech liczb w dzieleniu, zawsze dwie winny być mianowane, a trzecia oderwana. Uczeń winien wiedzieć zawsze, które liczby w dzieleniu danem są mianowane, choćby miana nie pisał. Jest to znów bardzo ważne a wytworzone pojęcia nie powinny się zagmatwać właśnie po sprawdzeniu obu rodzajów dzielenia do jednego działania, nawet wtedy, gdy wzrastająca mechanizacja w liczeniu nie będzie pozwalała na ciągłe zastanawianie się nad tem. Odwołanie się do zapisu poprawnego pozwoli sprawdzić, czy jasno wytworzone pojęcie istnieje.

Obydwie te sprawy są mniej może ważne w samej tech-

nice rachunkowej, ale mają ogromne znaczenie w t. zw. stronie formalnej, w kształceniu matematycznej myśli.

Trzecią i ostatnią tego rodzaju sprawą jest pewien „chwyt metodyczny". Jak wspominałem, dawny program, podając do przerobienia tabliczkę mnożenia w kl. II w jednym bloku, sugerował kolejność działów tej tabeli zgodnie z kolejnością liczb naturalnych. Zdawało się więc, że zgodnie z tą kolejnością brano w kl. I najpierw tabliczkę mnożenia „na 1". Są tu 2 poważne niebezpieczeństwa: 1) mnożenie przez 1 jest fikcją — niema bowiem odpowiednika w zadaniach na tym poziomie; 2) mnożenie przez 1 nie jest możliwe do upoglądowienia, gdyż pojęcie „razy" znika, a więc jako podstawa przy wytwarzaniu pojęcia mnożenia jest błędna. Wydaje mi się, że mnożnik 1 należy właśnie pominąć, a brać tylko okolicznościowo jako specjalny przypadek przy zastosowaniu odpowiedniej metody indukcyjnej.

Omawiając temat, siłą rzeczy interpretowałem program, uważałem też za pożądane zrobić powyższą dygresję celem usunięcia ewentualnych nieporozumień.

Ponieważ geometrja z programu została zupełnie usunięta (pierwsze elementy jej są dopiero w klasie IV), a materjał rachunkowy został omówiony z punktu widzenia zasady stopniowania, na tem możnaby rozważania zakończyć, stwierdzając tylko raz jeszcze, że zasada, o którą chodzi, jest widoczna:

a) w ogólnym rzucie oka na cały program z rozróżnieniem szczebli;

b) na I szczeblu programowym widoczne stopniowanie pod względem zakresu liczbowego;

c) w klasie II zaś widoczne to jest w całem rozplanowaniu w czasie materjału programowego.

Od strony programu zatem zasada stopniowania jest w pełni uwzględniona. Nie o samą jednak technikę rachunkową chodzi, jakby z rozważań wynikało. Chodzi przecież nietylko o to, żeby dziecko sprawnie rachowało — to i maszyny dziś zrobią, chodzi jednak i o wartości kształcące formalnie — o kształcenie strony pojęciowej i rozumowej u dziecka, jak Jeleńska powiada — o „kształcenie myśli matematycznej". I to już zależy, niemal wyłącznie, od nauczyciela, od sposobu zorganizowania przez niego pracy. — Zwłaszcza pierwsze podstawy, które dziecku w kl. I i II w tym przedmiocie dajemy, a które głównie decydują o tem, jakim kto, nietylko rachmistrzem, ale i matematykiem będzie — są niezmiernie ważne.

W tych podstawach wielkie znaczenie mieć będzie odpowiednie wytworzenie u dziecka pojęcia liczby, pojęcia działania, pojęcia metody działań, umiejętności stosowania techniki

rachunkowej do zadań, nasuwających się w życiu; kształcenia zdolności dostrzegania związków liczbowych w otaczającej rzeczywistości i t. d.

Cały ten dział kształcenia matematycznej myśli realizowany być musi właśnie w związku z materjałem czysto rachunkowym, wyraźnie w programie podanym. I w tym dziale, który realizowany być musi — zasada stopniowania w pełni obowiązuje. Omówienie tego działu nie byłoby wyłącznie interpretacją nowego programu i winnoby być omówione specjalnie. Zadanie, które sobie postawiłem — zinterpretować program kl. II z jednego, określonego punktu widzenia, uważałbym w ogólnych zarysach za wyczerpane.

WEIGLÓWNA CZESŁAWA
Państwowe Gimnazjum im. A. Mickiewicza
w Zdołbunowie.

Realizacja pierwiastków wychowawczych przy nauczaniu historji w szkole średniej.

Konieczność budzenia pierwiastków wychowawczych, zwłaszcza nastawienia obywatelskiego przez nauczanie historji w szkole średniej, została już wyczerpująco omówiona w obfitej literaturze lat ostatnich, temu zagadnieniu poświęconej. W związku z budową „nowej" szkoły we wszystkich przedmiotach zwyciężyła zasada, głosząca, że szkoła średnia oprócz zasobu wiadomości, do wykształcenia ogólnego potrzebnych, powinna materjał ten bez szkody dla jego naukowego charakteru także i pod względem wychowawczym wyzyskać. Zasada ta musi znaleźć zastosowanie w historji, a dopomoże w wysokim stopniu w związku z wprowadzeniem na jej teren nowoczesnych metod nauczania do obalenia poglądu, jaki niestety jeszcze dotąd panuje wśród uczniów, ich rodziców, a nawet nauczycieli innych przedmiotów, którzy naukę historji pojmują w sensie pamięciowego opanowania całej masy faktów z przeszłości, co zjednało historji opinję przedmiotu, że tak się wyrażę „martwego", dla uczniów nieciekawego, który jest placówką najcięższego zarzutu, jaki nowa szkoła uczyniła „starej", to znaczy „werbalizmu".

W artykule tym pragnę podzielić się z zainteresowanymi mojemi spostrzeżeniami, jakie poczyniłam w związku z realizacją, wysuniętych przez „nową" szkołę postulatów wychowawczych pod adresem nauczania historji.

Zamierzam więc zastanowić się najpierw nad zagadnieniem, *jakie wartości wychowawcze* można z nauki historji wykrzesać. Zagadnieniem drugiem, a w temacie arty-

kułu zasadniczem, będzie kwestja środków do realizacji postulatów wychowawczych niezbędnych. Materjał podany tutaj będę się starała ilustrować przykładami przeprowadzonych lekcyj w poszczególnych klasach.

I.

Walory wychowawcze historji dadzą się podzielić na dwie zasadnicze grupy. Pierwszą z nich stanowić będą, z treści przedmiotu wynikające i w nim niejako tkwiące czynniki wychowania państwowego, czyli po przez przeszłość zrozumienie teraźniejszości, oraz uświadomienie sobie wobec niej obowiązków. Do drugiej zaliczyć należy pierwiastki wychowawcze, które wspólne są wszystkim przedmiotom, a więc na terenie historji realizowane być powinny, mianowicie: 1) Wyrobienie poważnego stosunku do przedmiotu; 2) Sumienność w pracy; 3) Samodzielność w pracy.

Międzv temi dwoma grupami wychowawczych postulatów istnieje związek ścisłej zależności. Grupa druga stanowi podwalinę nieodzowną realizacji postulatów grupy pierwszej.

Nie potrzebuję specjalnie podkreślać, że źródłem poważnego ustosunkowania się ucznia i otoczenia do przemiotu jest nauczyciel. Od jego nastawienia, od jego sumiennej pracy, starannego na każdą lekcję przygotowania zależy opinja młodzieży o nim samym, a po przez osobistość nauczyciela o przedmiocie. Zjawisko, że młodzież szybko orjentuje się co do wartości pracy nauczyciela jest ogólnie znane. Nie należy dopatrywać się tylko winy uczniów czy rodziców, jeżeli którykolwiek przedmiot bywa zaliczany do mało ważnych.

Aby tak szkodliwy dla przedmiotu i szkoły pogląd zwalczyć, musi nauczyciel historji użyć wszystkich pedagogicznych środków, jakiemi rozporządza, oraz zwrócić uwagę na wyniki pracy i egzekutywę.

II.

Naczelnym postulatem, wysuniętym słusznie pod adresem nauczania, historji, jest dążenie do wyrobienia u młodzieży przekonania o użyteczności i konieczności tej najwyższej formy życia zbiorowego, jaką jest państwo, wpojenie poczucia obowiązków wobec tej organizacji. Przeprowadzenie tego postulatu jest nie do pomyślenia w oderwaniu od przeszłości.

Znajomość przeszłości powinna dopomóc młodzieży do zrozumienia, pogłębienia i należytej oceny aktualnych wypadków. Jeżeli tej oceny uczeń nie wyniesie ze szkoły, to narzucą mu ją i to w formie najmniej pożądanej inne czynniki jak ulica, prasa i t. p. Przeszłość z jej jasnemi, a niekiedy ciemnemi stronami, powinna być dla młodzieży drogowskazem jej

stosunku do państwa, uzbroić ją przed zwątpieniem, ostrzec przed wydawaniem zbyt pochopnego, często nastrojem podyktowanego sądu.

Przechodząc znowu do środków dydaktycznych, na plan pierwszy wysunę cel wychowawczy lekcji. Ten cel musi sobie wcześnie uprzytomnić nauczyciel, do niego dostosować materjał, dokonać wyboru rozdziałów podręcznika, tekstów czy innych opracowań. Możnaby to nazwać pewnem nastawieniem nauczyciela, jego kątem widzenia. Ten wychowawczy cel należy odróżnić od celu lekcji doraźnego, z którym zaznajamiamy młodzież przed przystąpieniem do pewnej partji matematerjału. — O ile ten drugi cel staje się z chwilą kiedyśmy go sformułowali odrazu dostępnym dla uczniów, o tyle istotny cel wychowawczy unosić się będzie nad szeregiem lekcyj w formie stworzonej przez nauczyciela atmosfery. Do jego zrozumienia dochodzą uczniowie dopiero po gruntownem zaznajomieniu się z danem zjawiskiem i wtedy wytwarza się ten najsympatyczniejszy moment, kiedy uczeń, przeprowadzony umiejętnie, bez narzucania ex catedra poglądów, staje na jednej z nauczycielem platformie przekonań. Na poparcie mego twierdzenia, że taki cel wychowawczy musi sobie nauczyciel bardzo wcześnie uprzytomnić, przytaczam następujący przykład: Omawiając z uczniami klasy VII-ej dzieje Polski porozbiorowej, rozpatrywałam politykę zaborców z punktu widzenia jej szkodliwych konsekwencyj w życiu obecnego państwa polskiego. Konkretne wyniki tego nastawienia zebrałem dopiero w klasie VIII-ej.

W związku z zagadnieniem natury gospodarczej przydzieliłam jednemu z uczniów referat na temat: Trudności życia gospodarczego Polski, wynikające z rozbiorów. Zwróciłam uwagę, że opierać się będzie głównie na wiadomościach klasy VII-ej. Klasa obowiązana była w równym z referentem stopniu do przygotowania zagadnienia i sporządzenia planu. Na opracowanie dałam tydzień czasu, na lekcji (dwugodzinnej) po odczytaniu referatu, toczyła się dyskusja, mająca na celu uzupełnić i odtworzyć pełny obraz wytworzonych przez rozbiory trudności naszego życia we wszystkich dziedzinach.

W syntezie dyskusji, zapisanej w formie punktów do notatek, znalazły się takie kwestje, jak pojawienie się obcego kapitału; trudności w obrębie rolnictwa znalazły odpowiednik w polityce społecznej i oświatowej zaborców. Znalazły się tam wreszcie punkty takie jak świadome odwracanie uwagi społeczeństwa polskiego od pracy organicznej, co przetrwało po dziś dzień w postaci pogardy dla zawodów, opierających się na pracy ręcznej.

Dążymy do tego, aby uczeń oceniał zjawisko głęboko, ujmując jego całokształt. Czyż możemy osiągnąć to drogą rozdrobnienia materjału historycznego? Czy

dla nas musi być wyrocznią układ podręcznika? Nigdzie tak wyraźnie nie występuje twórcza inicjatywa nauczyciela historji, jak w umiejętności ujmowania materjału problemami, godzącemi kryterjum chronologiczne z rzutem na całość. Uczeń musi sobie zdawać sprawę z ciągłości pewnych kwestyj w historji. Że uczniowie tej świadomości nie posiadają to mogłam stwierdzić niejednokrotnie; kiedy dla orjentacji zwracałam się do egzaminowanych uczniów z zapytaniem, „jakie zagadnienie przerabialiście ostatnio w szkole", otrzymywałam stale odpowiedź i towarzyszące jej przerzucanie kartek w podręczniku: „przerobiliśmy pierwszą książkę — Nankego" i t. p.

Jak temu zjawisku zaradzić? Przedewszystkiem nie będziemy tolerowali uczenia się tylko z lekcji na lekcję. Pytania będziemy konstruowali w ten sposób, aby uczeń klasy VII-ej przekonał się o użyteczności materjału klasy V-ej, czy IV-ej, aby doszedł do przekonania, że są w historji pewne podstawowe zjawiska, o których zapomnieć mu niewolno. Każda nowa kwestja do której przystępujemy musi się zaczynać od nawiązania do wiadomości dawnych. Bardzo ułatwimy pracę młodzieży nad historją, jeżeli sami będziemy grupowali materjał według zagadnień, zamiast trzymając się zbyt ściśle kryterjum chronologicznego rozpraszać i przerywać ciągłość. Z układu materjału uczeń musi sobie zdawać sprawę. Obowiązkiem nauczyciela jest, wyjaśnić mu, dlaczego tak a nie inaczej zgrupował materjał. Przystępując do dłuższego zagadnienia, któremu zamierzamy poświęcić kilka lekcyj, dobrze będzie jeżeli zaznajomimy uczniów z kolejnością, tematami lekcyj, wykażemy im w jaki sposób poszczególne ogniwa łączyć się będą ze sobą. W klasie IV-ej, pragnąc, ażeby uczniowie zrozumieli celowość polityki Peryklesa, narysowałem na tablicy szereg odcinków, zbiegających się w jednym punkcie, który zatytułowałam „wielkość Aten". Każdy odcinek reprezentował jakąś gałąź działalności Peryklesa, kolejno na szeregu lekcyj omawianych.

Podobnie postąpiłam w klasie VII-ej z działalnością Bismarka. Taką przejrzystością planu zwalczamy ważne w psychice młodzieży braki, wdrażamy do logiczności, budzimy kult dla postaci wielkich polityków, którzy wpatrzeni w wytknięty cel dążyli do niego konsekwentnie. A jeżeli weźmiemy pod uwagę ten fakt, że celem tych ludzi była zwykle wielkość ich państwa, to temsamem stwierdzamy pierwszeństwo tego celu nad innemi względami.

Jako przykład tego rodzaju lekcji niech służy lekcja przeprowadzona w klasie VI-ej na temat polityki Richeuliego. Uczniowie poprzednio zaznajomili się z postacią i wytycznemi jego polityki. W lekcji, o której mówię, przeprowadzonej metodą uczenia pod kierunkiem na podstawie wyjątku z tekstu źródłowego (testamentu politycznego Richeulieugo) uczniowie

zastanawiają się nad pytaniami: 1) Obraz stosunków, panujących we Francji w świetle słów Richeulieugo, 2) Środki, przy pomocy których pragnął Richeulieu urzeczywistnić swój cel. W ten sposób uczniowie zrozumieli, dlaczego Richeulieu zwalczał hugenotów, dlaczego, mimo, iż był katolikiem, popopierał niemieckich protestantów.

To rozumowanie, logiczne podejście do zagadnień historycznych przemawia bardzo silnie do umysłów młodzieży starszej, przeżywającej okres buntu w stosunku do uznanych dawniej autorytetów. Najjaskrawiej występuje to u silnych indywidualności t. zn. u uczniów zdolnych. Takim jednostkom poświęcimy dużo uwagi, najwięcej okażemy serdeczności i subtelności. Do nich zastosujemy tę sokratesowską metodę, polegającą nie na łamaniu, ale przekonywaniu. Czynić to będziemy w ten sposób, ażeby uczeń nie odczuł, iż jest przedmiotem wzmożonej obserwacji. Do tego rodzaju typów właśnie przystąpimy z całym aparatem logicznego rozumowania, w formie referatów związanych z lekcjami, podsuniemy im lekturę, gdzie znajdą odpowiedź na dręczące ich pytania.

Nie należy jednak z rozumowego kryterjum czynić jedynego środka oddziaływania w klasach wyższych. Należy znaleźć środki i oddziaływać także na u c z u c i e i w o l ę. Do tego celu prowadzić będzie odczytanie jakiegoś wyjątku z naszych poetów i autorów. Jeżeli utwory te były już omawiane na lekcjach języka polskiego, to odczytamy je raz jeszcze celem wytworzenia odpowiedniego nastroju. Wpłynie to na wzmocnienie kontaktu, jaki zachodzi między językiem polskim a historją, wpłynie na modyfikację dotychczasowego poglądu, że historja uważana była za coś w rodzaju nauki pomocniczej języka polskiego. Środkiem oddziaływania emocjonalnego będą różne odezwy, listy i t. p., które nauczyciel odczyta sam, nie poddając ze względu na nastrój zbyt szczegółowej analizie. Przekonałam się, omawiając postać Żółkiewskiego w klasie V-ej, że najsilniej przemówił do młodzieży jego list, pisany w wigilję śmierci z obozu pod Cecorą.

Proste a pełne przeświadczenie spełnionego wobec Ojczyzny obowiązku, słowa listu najlepiej utrwaliły w umysłach młodzieży postać tego wielkiego człowieka obywatela i żołnierza.

A ileż takiego emocjonalnego materjału znajdziemy w odezwach 1863 r., czy wreszcie w pismach Józefa Piłsudskiego, gdzie prawda i uczucie złączone razem, wytwarzają tak potężne wrażenie, że trudno jest im się oprzeć. Wątpię czy znajdzie się uczeń; któryby nie pozazdrościł tym, do których zwrócony był rozkaz: „Chłopcy naprzód. Na śmierć czy na życie, na zwycięstwo, czy na klęski — idźcie czynem wojennym budzić Polskę do Zmartwychwstania“ — któryby, czytając jak

„przez bramy śmierci, przez wrota jej ciasne i duszne, szły biedne chłopaki“ — nie odczuł ich niedoli.

Obok wymienionych przykładów odezw, emocjonalnego materjału dostarczają nam także ilustracje Kossaka i Grottgera. Inna jest rola ilustracji w klasach niższych, gdzie służą one konkretyzacji pojęć historycznych, inna w klasach wyższych, gdzie ma przedewszystkiem budzić uczucie. (Nn. obraz „palenie sztandarów“, „Dwaj grenadjerzy“, czy też cykle Grottgera z doby 1863 r.).

Przechodzę wreszcie do zagadnienia ostatniego t. zn. w jaki sposób odległy materjał historyczny uczynić młodzieży bliskim, a przez to interesującym.

Przedewszystkiem po rozpatrzeniu się w materjale przewidzianym na daną klasę odrzucimy względnie do minimum ograniczymy te partje, które wychowawczego znaczenia nie mają, a które bez szkody dla ciągłości odrzucić można, (przypuśćmy będą to: wojna trzydziestoletnia, wojny Ludwika XIV i t. p.). Drugim środkiem zbliżenia materjału historycznego będzie odwoływanie się do teraźniejszości, czyto w formie bezpośredniej czy pośredniej t. z. drogą analogji. Np. wzbudzimy zainteresowanie dla kwestji bałkańskiej (ujmuję ją jako całość przy omówieniu drugiej połowy XIX w.), jeżeli zanim przystąpimy do lekcji na ten temat, powiemy kilka zdań o obecnym konflikcie włosko-jugosłowiańskim. Mając nastawienie uczeń uzbroi się w cierpliwość i przebrnie szczęśliwie przez ową plątaninę stosunków etnicznych, religijnych, politycznych, terytorjalnych, z jaką mamy do czynienia w przysłowiowym „kotle bałkańskim“. Co się tyczy porównań, to czasem wychodzić muszą od nauczyciela, udaje się jednak niekiedy, w wypadkach gdzie mamy do czynienia z intelegentniejszemi zespołami uczniów lub jednostkami (w mej praktyce zachodzi ta druga ewentualność) wydobyć te porównania od uczniów.

Na zakończenie działalności Kazimierza W. w klasie V-ej, dałam na zadanie domowe temat: „Czy pracę Kazimierza Wielkiego możemy porównać do pracy Polski po wojnie światowej“. Otrzymałam w pewnych wypadkach trafne odpowiedzi, dotyczące rozbicia dzielnicowego i konieczności pracy nad zjednoczeniem. W tej samej klasie dałam jeszcze inny temat, który może służyć jako ilustracja, mianowicie: „Które objawy życia rycerskiego przetrwały po dziś dzień i pod jakiemi postaciami“. Otrzymałam odpowiedzi, grupujące się koło tematu, tak dla młodzieży w tym wieku miłego, t. zn. sportu.

Pren. rocz. zł 6, półrocz. zł 3. Nr. pojed. 60 gr. Konto P. K. O. Nr. 30.365

Adres Redakcji i Administracji: RÓWNE WOŁYŃSKIE, KURATORJUM

DRUK. J. ŻYDACZEWSKIEGO WE LWOWIE, UL. LEONA SAPIEHY 77 — NR. TELEF. 4-96